

A 15 1
COMPENDIVM
GRAMMATICAE ARABICAE

AD INDOLEM LINGVARVM ORIENTALIVM

ET

AD VSVS RVDIMENTORVM

CONFORMATVM

CVM

PROGYMNASMATIBVS LECTIONIS ARABICAE

EX HISTORIA ORTVS AC PROGRESSVS LITERARVM

INTER ARABES DECERPTIS

CHRESTOMATHIAE ARABICAE A SE EDITAE

IUVGENDVM ELABORAVIT

HENR. EBERH. GOTTLOB PAVLVS

AA. M. PHILOS. D. LINGG. ORIENT. PROF. PVBL. ORDIN.

I E, N A E,

APVD CHRIST. HENR. CŨNONIS HAEREDES

MDCCLXXX.

L'Orient, qui doit l'université de la langue Arabe à sa fausse Religion, pourroit être plus heureux que nous. La richesse de cette langue est infinie. Nous puisons nous mêmes souvent dans cette source, pour exprimer les productions naturelles. Enfin elle est presque aussi invariable, que si c'étoit une langue morte. Mais ces avantages sont en pure perte. Le Mohametan n'a pas besoin d'une langue savante, parce qu'il n'est pas savant.

I. D. MICHAELIS

*de l'influence des opinions sur le langage
et du langage sur les opinions. p. 139.*

Cum edendae *Chrestomathiae Arabicae* consilium, quod mihi subnatum esse in *Commentatione specimina Pentatevchi arabica inedita exhibente* nuper professus fueram, Viris Eruditis non improbari intellexissem et jam scholae meae arabicae libellum istum expeterent, molestiam *Grammaticae* addendae quomodo a me averterem non vidi. Neque enim *Grammaticae Institutiones*, quibus *Pe vill. Michaelis* etiam hoc studiorum genus adjuvit, sine *Chrestomathia* iis adjuncta, neque *Kallianae* illae, minus omnino, quam par est, cognitae, facile parabiles erant. Aliae vero sunt, quae copiosiores

videbantur, quam quas brevis ille atque, ut est prohdolor! festinabundus cursus academicus viva voce explicari permetteret. Denique, cum literarum arabicarum studia cum aliis linguis, erudito homini vel necessariis vel utilibus, sana et facillima methodo tradi et universe et nunc imprimis operae sit, ne ii, qui omnia fere haec solidioris doctrinae instrumenta juveni nimirum liberali et ingenioso, ut ajunt, abjicienda clamant, a perversa aliqua eas tractandi ratione argumento scilicet ab inertia ducto speciem quandam concilient, non quidem nihil commodi propagandae huic linguae, Historico sane Theologo Medicoque proficuae, afferri posse videbatur, si unum quoddam, neque vastum, volumen omnem rudimentorum ambitum, id est novam legendi materiam Glossario juncto explicandam ac brevi Grammaticae compendio illustrandam complexurum foret.

Vix autem vereor, ut sint, qui me quidem haec omnia consilii, quod executus sum, excusandi potius et ex parte deprecandi, quam expli-

explicandi causa praefari voluisse suspicentur. Noram enim, ei, qui sibi impositurus esset Grammaticae arabicae delineandae molestiam, opportunitates se offerre non omnino nullas, *dilucida brevitate, ordine in melius mutato, formas primo cuique obtutui per tabulas conspiciue exhibendo, multa quae Lexicis relinqui debent, rescindendo, alia vero, ut v. c. Syntaxeos leges, supplendo operae suae utilitatem et augendi et commendandi.* Quibus ipsis modis dum me opusculo meo perficiendo studuisse libere profiteor, nemo, putem, id arrogantius a me dictum existimaverit, cum simul meum illud quaecunque studium ex optimis de eodem argumento libris et recentioribus et aliis, superiorum temporum non subitanea diligentia elaboratis, quam plurima, ut debebam, hausisse gratus lubensque affirmem. Praecipui vero inter hos—recentiores enim illos omnibus notos sileri hoc loco posse, nec ipsis auctoribus displicebit—fuerunt: „Grammatica arabica dicta Giarumia, et libellus centum regentium cum versione latina et commentariis *Th. Erpenii*„ (Leidae. 4

1617.) — „*Franc. a Mesgnien Meninskii* Linguarum Orientalium, Turcicae, Arabicae, Persicae Institutiones,, (Viennae 1680. fol.) et „*Fabrica linguae arab. . . accommodata ad usum linguae vulgaris et scripturalis*, auct. *P. F. Dominico Germano a Silesia . . lingg. orientalium* lectore,, (Romae 1659. fol.) quod postremum opus et ad linguam vulgarem cognoscendam et ad Lexica nostra Arabica augenda adhiberi posse notatu hic indignum non est.

De analogia arabicae grammaticae cum hebraea Audituros uberius monere, utilitatis immo necessitatis esse et apud me confirmatum habeo. Sed hanc ipsam ob causam atque etiam, ne excrescat libelli compendium, sollicitus vivae praelectionum voci illud reservandum putavi, ubi, quae quovis loco ex institutionibus hebraicis consulto supponi possint, docentis iudicium coram institui et fere ex oculis vultuque discipulorum se regere poterit. Praeterea jam a primis adeo rudimentis decantato illi arabicam et hebraeam dialectum inter se

se comparadi vel studio vel artificio ego quidem nolim, *ultra quam fas est*, mancipari juvenem eo, spero, consilio, ut maxime debet, et Arabica advenntem, ut Orientem, unde doctrinae Christianae et Philosophiae Aristotelicae ac Platonicae in his nostris plagis olim restauratae initia, cum incrementis non paucis Mathematicarum, Medicinae aliarumque artium accepimus, ipse animo viseret, auras illas liberiores, ubi generis nostri primam sobolem naturae aluit benignitas, mente quasi carperet; inprimis vero morum atque ingenii indolem illam et veluti formam plane singularem neque nostri ad instar nobis temere effingendam ex ipsis orientalium sermonibus ac commentationibus justa hario-landi arte eliceret, ejusque sensum aliquem sibi de rebus ac notionibus inter Orientales primo natis judicaturus caute firmiterque imprimeret, ac jam incredibili isto in sentiendo, meditandoque et eloquendo, a nostris moribus discrimine ac varietate delectari, jam vero, hac demum liberaliori comparatione, aliena illa (id quod Theologo plerumque magna cum animi
stu-

studiorumque contentione tentandum est) in nostros typos quasi transformare adfuēfieret, denique et res oriente sub sole gestas verius ac penitius nosse, immo historiam exculti generis humani per singulas suas partes ab oriente repetere, id est a primis inde incunabulis persequi valeret.

Sed dictis his ~~dum~~ multiplicis utilitatis ex literis orientalibus percipiendae magnum, nec nimium tamen, me promissorem fuisse minime poenitet, etiam spem ipsarum ab erectioribus ingeniis justaque assiduitate discentium nunquam destitutum iri sperandum atque ingenue efflagitandum est.

Scripsi in *Alma Salana* ipsis Calendis Decembribus A. MDCCLXXXIX.

CAPVT PRIMVM

DE

SCRIPTIONE ET LECTIONE

I.

Alphabetum arabicum characteribus Nis-chi (نسخي)

i. e. *scriptoriis seu vulgaribus scriptum sic se habet:*

1. Consonantes. (الحروف)

Nomen	Literarum Figura				Respon- det hebr.	Vales numer.
	absolu- tarum	conne- xarum	hebr. scripta.	syriace scripta.		
Eliph a) ألف	ا	لا	א	א	א	1.
Be b) بَاء	ب	بب	ב	ב	ב	2.
Te c) تَاء	ت	تت	ת	ת	ת	400.
Tse d) ثَاء	ث	ثث	ט	ט	ט et ש	500.

Nonis

Obseruanda de sono.

*) In libris, historicis praesertim ac geographicis, optandum est, ut constantes leges de literis, quae arabicis vere respondent, tandem aliquando recipiantur.

a) Profertur cum libero gutturi impulsu. *Germ. de Silesia.*

b) Nonnunquam ut p. sonat. *Meninski.*

c) T lene vel potius Th. Gr. θ.

d) Vt Anglorum Th pronunciant Hosti, ut Neo-Graeci θ, quod Tse sonat. "A vulgo Arabum ut T. a Turcis ut S. pronunciatur.", *Meninski.* Aliquantisper aspiratum et sibilatum. *Germ. de Silesia.*

Nomen	Figura literarum.				Respondet hebræo	Valet num.
	absolu- taria	connexarum	hebr. scripta	syriace scripta		
Gim e) جيم	ج	ججج	ג	ܓ	ג	3.
Hha f) حاء	ح	ححح	ח	ܚ	ח et ח	8.
Cha g) خاء	خ	خخخ	כ	ܚ	כ	600.
Dal دال	د	ددد	ד	ܕ	ד	4.
Dfal h) ذال	ذ	ذذذ	ז	ܕ	ז et ד	700.
Re راء	ر	ررر	ר	ܕ	ר	200.
Ze i) زاء	ز	ززر	ז	ܕ	ז	7.
Sin سين	س	سسس	ס	ܫ	ש et ש	60.
Schin k) شين	ش	ششش	ש	ܫ	ש et ש	300.

Nomen

- e) Vt plurimum sonat ut g Italicum ante e et i (Germ. *ſ* vel *ſs*)
In fine vocabuli, atque ante ac saepe post literas (duriores)

ت ث ج ح خ س ش ص ط ق ك

ut *ſ*sch. *Meninski*. Hinc Patavi id per *Gj* exprimunt, quod pronunciari
iubent ut I Gallicum it.: *jamaïs*. v. *Erpen.* praef. ad Grammati-
cam *Giarmia*. Angli per *i*, Graeci exprimunt (nonnunquam)

per *τς* ut *جامع* *τςμεν*. Non raro idem sonat ac ك.

- f) Vt Germ. h in voce: *haben. Men.*

- g) 'خ Fortius et absque illo sibilo, quod Germani in suo *ch* ha-
bent. Formatur superius in principio gutturis, ore minime com-
presso. *Men.*

- h) ځ a doctioribus pronunciatur in apice linguae, tangendo
dentes superiores, quasi *dhant* seu *dhæ*. Plebi *d*, Turcis *Z* Gallicum.
sonat. *Men.*

- i) Gallicum et Latinum Z. gr. ζ. & lene, ut in voce: *Solches.*
Meninski.

- k) Germanicum &sch. Italis *ſc*.

Nomen	Figura literarum.		hebr.		Resp. hebr.	Valei numer.
	absolutarum	connexarum	scripta	script.		
Tfad 1) صا	ص	صص	ص	3	ص	90.
Dad m) ضا	ض	ضض	ض	3	ض	800.
Ta n) طا	ط	طط	ط	6	ط	9.
Dha o) ظا	ظ	ظظ	ظ	6	ط et ظ	900.
Ain p) عا	ع	عع	ع	3	ع	70.
Gain q) غا	غ	غغ	غ	3	ع	1000
Phe r) فا	ف	فف	ف	5	ف	80.
Kaph r) قا	ق	قق	ق	5	ق	100.
Ceph r) كاف	ك	كك	ك	5	ك	20.

A 2

Nomen

1) Latinum s. sibilans. German. 3. seu potius Ts. graec. σ.

m) Doctioribus blaese et fortius quam ض, sonat plebi D. Men.

n) T. durius, non 9.

o) "Eodem plane modo ut ض" Men. "Acutius tantisper, quam ض cum quo frequenter et faciliter conuertitur tam in idiomate quam etiam scriptura". Germ. de Silesia.

p) "In profunda parte gutturis formatur magna faucium dilatatione atque huius extremitate linguae interius subtus inferiores dentes — Cum quodam gutturis fragore, ut aiunt, iustar vocis viculi matrem vocantis, sine narium adiuuiculo. Qualem sonum edere dolore pressus aliquis vim sibi quandam inferens ad aliquid faciendum; quod certe vivam docentis vocem requirit." Meninski, consentiente Germ. de Silesia.

q) ut 'g ante a, o, u. Gutturaliter. Men.

r) Ph, non lat. F. seu W. Germ. ڤ.

s) Germ. K. ق ut Tsch sonat apud accolae sinus Persici. v. Niebuhr Descr. Arab. p. 93. Alibi permutatur cum ع

t) Ch. et C. Fere ut Ci.

Nomen	Figura litterarum.				Resp. hebr.	Valeat numerieo
	absolu- tarum	connexarum fin. med. init.	hebr.	syriace		
Lam u) لام	ل	لل	ל	ܠ	ל	30.
Mim x) میم	م	مم	מ	ܡ	מ	40.
Nun ذ	ذ	ذن	נ	ܢ	נ	50.
Wau واو	و	وو	ו	ܘ	ו	6.
He y) هاء	ه	هه	ה	ܚ	ה	5.
Ic יא	י	יי	י	ܝ	י	10.

2. Vocales. (الحركات)

Nomen	Figura	A clarum sonat in fine di- ctionis, plerumque etiam si syllaba simplex est, super i- nitiali radicali. Vt E = η in syllaba Gezmata, sub ini- tiali servili et alias subinde ex vsu, in primis super me- dia radicali pronunciatur. Cefre
Phath - ha فتحة et فتح	آ آ	

*) in ال ante literas Solares et تد طلن
sonum his similem accipit.

x) pronuciare iubemur suo sono ante اه ح خ ع ف غ Sed ante
ut M, ante literas لو میم ut ipsa ista sequens litera, ante
reliquis, praecipue ante ق et ك ut ng. Sed ab utraque regula
usus loquentium saepe recedit.

y) ۀ est nequale ٲ ت "Docti fere nunquam pronunciant, nisi
ut E." Meninski p. 19. c. VI. Suspicio, Meninskium scribere voluisse:
Indocti.

<p>Cefre كسرة et كسر</p>	<p> </p>	<p>I (Y) et E. Figura horizontalis apud Occidentales usitatio est in Phathha et Cefre.</p>
<p>Damma ضمة et ضم</p>	<p>f</p>	<p>O. obscurum in fine dictionis, super prima radicali etc. ii in syllaba Tefchdidata. Alibi u. Sonus vero vocalium non raro usu unice regitur.</p>

Observationes ad Alphabetum pertinentes.

1. De Consonis.

1. 1. Homeritarum, five Hamjaræorum Arabum scriptio, æra Hegiræ (seu anno Christi 622.) nescimus quantum? antiquior, ab instructioribus inter Arabes, et aliarum tribuum, ante Muhammedem usurpata, Mosnad (مسند) i. e. Indica appellatur. Hamiaræi enim apud veteres scriptores etiam Indi dicuntur *). Figuræ nondum detectæ. An syllabariæ fuerint, quales Sabii habent et Aethiopes, ambigitur. Teste Ibn Chalicā literæ huius scriptionis non cohaerebant. Ordo literarum idem erat, qui adhuc-

*) Afemani Biblioth. Or. T. III. P. II. p. 568.

dum apud Hebraeos. Atqui Iudaica sacra secuti Reges Hamjaraei, ut traditur, annis 700, ante Mohammedem quid non ab Hebraeis mutuati forte videantur? cf. I Macc. V, 3. 24. XII, 31. Ioseph. Archaeol. XIV. 1. 4.

2. Illam scriptio Arabum *Koraishitarum*, qui Mohammedis tribules, provinciam Hegaz (الحجاز) incolunt, postea abolevit. Ea enim, foris nata (unde مولد apud Ibn Schonam dicitur) cum brevi ante Islamismum e finitima Mesopotamiae parte ad Arabes devenisset, mox in Corano exarando adhibita, inde omnibus innotuit, nomen vero Cuficae a celeberrima Cufae (كوفه) oppidi Iracensis a. H. XVIII. conditi Schola, ubi haec scribendi ars inprimis exercebatur, postea accepit, calamo pingi solita *non fisso*. Nec silendum, Hirae, unde illa scriptio provenisse traditur ad Koreischitas, Christianismum tunc inter Arabas non multo ante Mohammedem tempore receptum floruisse. Pocok. spec. Hist. Arab. p. 72. 73.

3. E Cuficis sensim (cf. Tab. XLIII. ap. Niebuhr in Itiner. P. II.) habiliores atque ad celeritatem scriptoris minus ineptae atque impeditae literae efformabantur. Qua in arte *Ebn Moela* inter a. C. 885 - 938. post hunc vero *Ibn Albuab*, qui a. C. 1031. obiit, primi egregie profecisse leguntur. cf. Descriptio Codd. quorundam Cuficorum partes Corani exhibentium in Bibliotheca regia Hafniensi — auct. Iac. Ge. Christ. Adler. Altonae 4. 1780. coll. Michaelis Bibl. Orient. T. XVI. p. 1 - 11.

II. 1. Alphabetum arab. Syriaco et Hebraeo perfectius est, dum خ et ع ac literas illas ظ غ ض ز ذ quas blaese pronunciare jubemur, puncto distinguit, id quod iam in Cufica scriptioe recentiori certe post Muhammedem, fieri observatur. Duarum ex his natura nonnisi collato idiomate syriaco recte intelligitur. Vbi Syris nimirum ز pro hebr. ז et ד pro Hebr. ד ex sua pronunciatione scribendum est, ibi Arabes ث pro ت , ذ pro ذ pingunt. In reliquis tribus ظ غ ض ز ذ discrimen pronunciationis accuratius notant quam reliquarum dialectorum Alphabeti. ظ plerumque scribitur, ubi ab Aramaeis ט pro hebr. צ pronunciabatur. Nonnunquam tamen puncta illa diacritica negligi videntur e. g. זרל Aram. רחל Ar. رحل (coll. Iob. 32, 6.) בצר Aram. בטר Ar. بطر Aram. עצל Aram. צל Ar. طم Ar. טסס Aram. צסס Ar. عطس Aram. טלל Ar. طلل Ar. שבר Aram. شبر Ar. تبر Ar. תוב Aram. שוב Ar. وتب Ar. יחב Aram. ישב Ar. تاب . *Vfus huius discriminis in comparanda hebraea et arabica dialecto.*

2. Literae hae quinque blaesae olim sub finem reliquarum XXII. additae erant in ordine Alphabetico, id quod e valore, quem habent, numerico patet. cf. Pocok specimen Hist. Arab. p. 317. 318.

3. Idem valor numericus, antiquitus et reliquas literas eodem, quo Syriacae scribuntur, ordine alphabetico se excepisse ostendit. Alius

ille ordo, qui *nunc* apud Afiatas et Aegyptos receptus est, similitudinem literarum e Cuficis serius efformatarum (Ubf. I. 3.) ut normam sequitur, unde sec. X. antiquior non esse intelligitur. Mauris et olim et nunc alius ordo placuit. v. *A. Schultens* Gramm. Arab. p. 5. o.

4. Si *ʾ* syllabam inchoat, vel si mobile est, notatur per *ʿ* Hamza (*punctionem* هَمْز) Mauri enim pro hac figura punctum crassiusculum pingunt. *ʿ* interdum indicat literam *ʾ*, si abest ex calligraphiae regulis post literas اوي, aut si و vel ي pro *ʾ* posita sunt. Si *ʾ* per vocalem antecedentis syllabae pronunciatur, (id quod fit in articulo اَل, in Imperativis, *ʾ* formativo verborum paucisque in nominibus) habet signum *cohaesionis* ~ Wesla. وصل Extra hanc cohaesionem Aleph dicitur (البِفَالْقَطْع) *absolutum*. Si *ʿ* scribitur super *ʾ*, quiescens ante *ʿ*, dicitur Medda (*productio*).

III. Ex eodem ordine et valore numerico conijcimus id, quod cum usu ipso concordat, figuram س ut Syriaco ܫ (atque ideo hebraeo ש) responderet, formatam fuisse. Attamen hoc ipsum س cum hebraeo ש aequae ac ܫ convenire, vel uno exemplo vocis شمس et centenis aliis evincitur, ex ipso Lexico Castellii Heptaglotto, quod hanc legem damnat, tironi promendis. cf. Storr Obsl. ad Analog. et Synt. hebr. p. 30. Interdum etiam ܫ per errorem pro ܫ scriptum esse et vice versa, vero est simillimum. Sed ubi dubitamus, ad Syrum ܫ attendamus, necesse est.

IV. Mauri pro ق pingunt ب pro ق, ق Adler. l. c. p. 15. Consona quae puncto (نقطة) discernitur, Grammaticis معجومة punctata dicitur, quae punctum non habet, مهله — Litera, si uno puncto discernenda est موحدة si duobus مثناة si tribus مثلثة v. Abulfedae Geographica Opp.

V. Alphabeta arabica diversa et Calligraphiae varietates cognituro evolvantur: *Ed. Bernardi* orbis eruditi literatura a caractere Samaritico deducta a. 1589. denuo edita a *Car. Morton* 1759. — *Büttner's* Vergleichungstafeln der Schriften verschiedener Voelker. 1771. Goettingen. ex quibus potiora, quae huc pertinent, exhibentur in tabulis duabus Introductioni ad V. T. *Eichhornianae* subiunctis. — Tabulae Itinerariis *Charadiniano*, *Niebuhriano*, *Hoesiano*, aliisque insertae — *Grammaire Turque*, à Constantinople. 1730. — *Adler* l. c. — — Alphabetum vulgare majusculum Sülfî (تلتى vel سلسى) dicitur. Forense Turcarum (Canzleischrift) est *Diwani* (ديوانى) lineis in progressu ascendentibus. Datur vero maius (جلى) et minus (خيار). Quae scriptoribus Turcis, inprimis vero Persis placent literae minoris formae, *Taclik* (تعليق) appellantur. Scriptura fracta cuiusque generis قرمة audit. *Meninski*.

2. De Vocalibus.

1. Puncta vocalia in scripture Cufica observant *Hottinger* in Thes. Philog. p. 403. e fragmen-

to, quod habebat, Coranico Cufico, *Seb. Rau* in *Diff. de eo quod Arabes ab Aramaeis acceperunt.* (1775.) p. 53. ex tabula IV. *Niebuhr*ianae Descriptionis Arabiae, et *J. Ge. Chr. Adler* in *Diff. allegata* (1780.) e *Codd. Cuficis Bibliothecae regiae Hafnienfis.*

2. Eadem in antiquiori scriptione Syrorum Estrangelica jam usitata fuisse vero est simillimum. vid. *J. D. Michaelis* *Comm. de Syrorum vocalibus ex Ephraemo.*

3. Si آ post آ aliud excidit, scribitur ا

4. Vocales nominum finales Grammatici duplicant. Tum quasi cum addito ن pronunciuntur, unde hoc praeceptum التَّنْوِين (Nunnatio) dicitur. Si ultima litera quiescit, nunnatio afficit vocalem antecedentem. Sed usus loquentium id ignorat, nec Rhythmus observat. Cessat etiam ex lege Grammaticorum, si vel articulus ال adest, vel vox cum sequente conjunctim legitur, atque in quibusdam formis nominum collectivorum. Nos, et quo facilius mendas vitemus typographicas, eam Coranicae scriptioni omnino relicturi, subtilitatem indicasse satis habemus.

II.

De Syllaba.

1. Syllabam e duabus consonis *diversis compositam* afficit signum ° seu ° quod *resectionis* (جزم Gezm) vocant.

2. Syllabam e duabus consonis *repetitis compositam* afficit signum ° *fortioris* pronunciationis (تشديد Teshdid) quod etiam gutturales recipiunt.

Hoc in Codd. accuratioribus etiam appingitur, ubi ex Obs. supra p. 4. nota x. annotata sonus literarum ج et ن sono literarum in sequentium se immiscet, ut ^عاَلرَّبِّ ^نمِنْ رَبِّ, eandemque ob causam ubi sonus ن in sonum subsequenter ت fere transit, ut وَحَدَّثَ vel vice versa,

3. Tonus in dissyllabis penultima, in pluribus syllabis antepenultima inhaeret, nisi ultima syllaba longa fuerit, quae deinde, ut in hebraeo, tonum recipit. قاتلوا Katalù. قاتلنا Katalnà.

4. Syllabam compositam *longam* efficiunt literae debiles i. e. Quiescentes in vocali analoga.

5. ~ subinde est abbreviati nota. ج جمع pro
plurale. آم pro عَلَيْهِ السَّلَام super eo fit pax آم
pro أَنَا اللَّهُ أَعْلَمُ Ego Deus scientissimus sum.

CAPVT SECVNDVM

DE

FORMATIONE VOCVM GENERATIM.

Obf. plura, quae de formatione vocum generatim dici possent, rectius pertinent ad Lexica.

1. Semper *radicales* (أَصْلِيَّةٌ) sunt literae :

تَحَاخَّ جَدَّ مَرْشٍ ضَضْ طَعْفَتْ
ط

2. Ad legendos libros punctis diacriticis destitutos atque ad discernendas voces barbaras ab arabicis notentur literae, quarum una alteram in eadem radice proxime insequi ob soni similitudinem vel pronunciationis difficultatem recusat. Sunt vero hae: ب, ك, ق, غ, ج, ط, ض, ص, س, ث, ت, ف, et
ظ, ط, ص, ن, ل, م, ط, ض, ص, د, ذ, و, et
ض, ط, ظ, ص, ض, ش, ص, et
ق, ك, ق, ع, غ, ق, ظ, ك, ظ, ط, et
ن, ل, ك, et

3. *Canones de permutatione literarum* أَوِي in quibus praescribendis Arabes subtilitatem vel hebraicorum Grammaticorum superant: A) Generatim: literae *debiles* أَوِي in syllaba composita vocali ipsius a) se assimilant. Sic دَائِر domus fit ex دَائِر, پُتُر putens ex

ex نُؤي, نُؤي incile, ex نُؤي (Non raro tamen و
et post Phathha aut diphtongescunt ut يَوْمٌ dies
aut, ut رَمِيَّةٌ, غَنَوَةٌ, quiescunt.) b) Saepe vero,
si non finales sunt in syllaba, excidunt. يَحْكَايُ
fit يَحْكُ timebit.

B) In medio dictionis *) I. 1. ا Dammatum fit و ut
أَبْ pascua pro أَبْ — Cesratum fit ي ut قَائِلٌ di-
cens pro قَال — Phathhatum post Damma fit
و ut نُؤب studia pro نُؤب, post Kesre ي ut
— فَاءٌ hominum agmen pro فَاءٌ

2. و Phathhatum post Kesre interdum fit ي
و Phathhatum post Damma interdum fit و

II. و ante aliud و et ي ante aliud ي saepe
hoc ob calligraphiae studium expellunt. رُوس
pro رُوس et رُيس pro رُيس

C) In fine dictionis I. 1. ا post Damma in و
mutatur, post Kesre in ي

و 2.

*) Praefixa vero cum syllabis dictionis ipsius non connumerantur,
ita, ut syllabam, quae initialis fuerat, mediam facerent. Affixa
nonnulla in medium collocant.

2. و post Damma quiescit, ut رَدُو pro رَدُو
 3. ي Damma antecedens in Cefre mutat, Vav
 fortè intercedens transit in ي ut مَرْمِيّ jactus pro
 مَرْمُوِي

II. 1. ا Dammatum post Phathha in و, Cefra-
 tum in ي mutatur.

2. و post Phathha in vocibus trilateris fit ا quic-
 scens, in plurilateris per ي diphthongescit.

3. ي post Phathha diphthongescit. Concurrē-
 tibus duobus ي posterius transit in ا ut هَدَايَا
 munera pro هَدَايِي

III. 1. و post Cefre in ي transit, ut رَضِي
 pro رَضُو gratum habuit.

2. ي post Cefre, abjectis vel Damma vel Cefre
 quiescit, ut خَافِي pro خَافِي nudipes et خَافِي
 nudipedis.

IV. و servile adsciscit ا otiosum. Samaritani
 librarii hoc nonnunquam omittunt, si arabica literis
 pingunt Samaritanis. v. Hwiid Spec. versionis ara-
 bico-Samar. Pentat. (Romae 1780.) p. 28. Alii hoc ا
 inter-

interdum etiam post و radicale addunt., *Michaelis Gramin. arab.*

Praeterea I. 1. ا Quiescens post aliud Phathhatum excidit, aut per Medda (أَمَن) aut per Phathha perpendiculare notandum (أَمَن pro أَمِن).

2. ا ante aliud ا quiescens fit و Phathhatum ut قَوَاصِر pro قَوَاصِر adjutrices, plur. fract. a sing. فَاَصِر

II. 1. و et ي mobiles post Phathha, si sunt ante و et ي quiescentes, simpliciter excidunt. Eaedem Dammatae vel Kefratae suam vocalem in locum antecedentis retro transferunt.

2. Pro و et ي mobilibus post Phathha ante aliam mobilem quamcunque saepe scribitur ا quiescens, ut قَوَم stetit pro قَوْم

3. Pro iisdem sub finem post ا servile scribitur Hamza.

4. Si و et ي ita se excipiunt, ut alterutra prior sit sine vocali, و mutatur in ي ut أَيَّام pro أَيَّام dies.

5. In verbis secundae et tertiae radicalis و vel ي hae literae saepe permutantur. Idem fit in verbis primae radi-

radicalis اوي Rarius | medio (ut دوب idem quod دأب) et finali, ut بدأ idem quod بدو Michaelis Gramm. p. 109.

De formatione Verborum a Nominibus in genere.

In graeca aliisque occidentalibus linguis nomina formantur a verbis. Non ita in orientalibus nostris, quae a formis iis, quas Grammatici ad modum graecae linguae Infinitivos simplices vocarunt, et *verba* et *alia nomina* derivant. Orientalium Grammatica igitur ad formulas graecae linguae conformata simplicitatem istam, quae Orientalibus dialectis etiam hac in re superest, minus recte deferuit.

Omnis enim illa vocabulorum multitudo in linguis eo redire intelligitur, ut *vel* id quod fit, adjuncta forte *modi*, quo id fiat, significatione, *vel* *is*, cui et a quo illud fit, exprimatur. Utrumque efficitur si ad linguas orientales attendamus, 1) vel per singula vocabula absolute seu *infinite* posita, quae *nomina* vocamus, 2) vel adiuncta illa *personae* significatione triplici, *mei* nimirum *tui* (vel *vestri*) et *illius* (vel illorum). Personarum, quas vocant, illarum si qua subjectum est in oratione adeoque in nominativo casu ponitur, in ipsam *formam* vocis id transire solet in Semiticis linguis, unde *verba* nata videmus. At vero si persona illa quacunque alia se habeat ratione ad subjectum adeoque reliquis praeter nominativum casibus sit exprimenda,

menda, per particulas vel nomini vel verbo adglutinatās id indicatur.

Vocabula igitur *infinite posita, sive Nomina*, sunt vel Infinitivi vel Participia et Nomina Participialia.

Vocabula, quibus personae, *tamquam subiecti*, inest atque inhaeret indicatio, *verba* sunt, quae vero vel praesentis temporis vel praeteriti vel futuri notationem simul habere possunt. Atque divisionem, quam per has classes fecimus, sine difficultate ac pro indole idiomatis sequamur licet in Grammatica linguae alicuius orientalis Semiticae*), quod scilicet genus omne linguarum a prima sua origine propius, quam quidem occidentalium idiomata, abesse deprehenditur.

CAPUT

- *) Digna est haec diversitas in formatione ipsa linguarum Orientalium et Occidentalium observanda, quae ex historia linguarum philosophice pertractanda accuratius, quam in rudimentis Grammaticis fieri vel posset vel liceret, illustretur. Tam grave autem mihi hoc unum discrimen videtur, ut vel solo eo iudicio veterem de ortu linguarum omnium ab uno fonte sententiam tolli censeamus. Est potius in ipso climaticae diversitatis vestigium, quae a principio statim in primam linguarum formationem influxerit. Neque igitur experientiae satis fecerimus, si vim illam climatis, incredibilem quantam! non nisi in mutatione linguarum et dialectorum se postea demum exseruisse profiteamur. Sed haec *ὡς ἐν παραδείῳ*.

CAPVT TERTIVM

DE

NOMINE (الاسم)

I. De Forma.

1. De formis nominum *Infinitivorum*. Grammatici *Arabes* formas XXXIII. Infinitivas *primae* Conjugationis numerant, quas totidem *nominum* formas esse, facile quivis intelliget. Numerum arabicum (vel potius Indicum) quo in Grammatica Erpenio-Schultenfiana designantur, singulis apponemus; neque tamen nos eo impediri debere judicavimus, quo minus ipsas in classes suas methodo divideremus naturae rei convenientiori.

A. Formae Infinitivorum *simplices*, quae ad primam s. *simplicem* conjugationem referuntur:

a) قَتَلَ (1)

قَتَلَهُ (10)

قَتَلَنِي (17)

قَتَلَانَا s. قَتَلَانِ (20)

ب) قُتِلَ (2)

قُتِلَهُ (11)

قُتِلَنِي (18)

قُتِلَانَا

قَتَلْنَا f. (21) قَتَلَانِ

c) قَتَلَ (3)

قَتَلْتَهُ (12)

قَتَلْتَنِي (19)

قَتَلْنَا f. (22) قَتَلَانِ

d) قَتَلَ (4)

قَتَلْتَهُ (14) قَتَلَ (7) قَتَلْتَهُ (13)

قَتَلْنَا f. (23) قَتَلَانِ

مَقَتَلْتَهُ (31) مَقَتَلْتَنِي (30)

e) قَتَلَ (5)

قَتَلْتَهُ (15) قَتَلَ (8)

f) قَتَلَ (6)

قَتَلْتَهُ (16) قَتَلَ (9)

g) قَتَلَ (26) قَتَلْتَهُ (27)

قَتَلْتَنِي (25)

مَقَتَلْتَهُ (33) مَقَتَلْتَنِي (32)

h) قَتُول (24) *)

قَتُول (28) قَتُولَة (29)

Diversas has Infinitivorum pronunciationes in diversis punctationibus Praeteritorum Kal, quae esse possunt قَتَل, قَتِل, قَتُل, etc, atque in passivo قَتِل

iterum occurrere videbimus. Forma f) قَتَل obsoleta est in Praeterito Arabum, apud Chaldaeos et Syros eotritior, nempe: קָטַל —

B. Formae Infinitivorum *compositorum*, quae ad reliquas Conjugationes compositas referri solent:

Conj. II. vacat. Forma enim قَتَتِبِل quam huic assignant, plerumque potius ad Conj. IV. pertinet.

Conj. III. قَتَل quam vero supra jam ad classem f. nro. 9. signatam videmus. Alii huc referunt formam مَقَاتَلَة Sed haec est participialis.

Conj. IV. اَقْتَال

تَقَتَّبِل

V. تَقَتَّل

VI. تَقَاتُل

Conj.

*) Etiam formas قَتُل et قَتِل statuendas esse non dubitamus.

Conj. VII. اُنْقَتَلْ

VIII. اُقْتَتَلْ

IX. اُقْتَلَلْ

X. اُسْتَقْتَلْ

XI. اُقْتَبَلَلْ

XII. اُقْتَبِنَلْ

XIII. اُقْتَوَلْ

Numerum harum formarum nondum tamen exhaustum putes. Sed formas indicare Lexici est. Nos nec has exhibuissimus, nisi methodus eas exhibendi a Grammaticis recepta exemplo dato immutari debere videretur.

Formantur vero reliqua nomina sive ad classem Infinitivorum sive ad sectam Participiorum eas retuleris, per literas vocis mnemonicae **يَتَسَمِنُوها** quas inde formantes, ab initio praeformantes, a fine affirmantes appellant. Forma **فَتَيِّل** est diminutiva.

2. Formae Participiorum A) radicum trilite-
rarum,

	Activ.	Passiv.
Conj. I.	قاتِل	مَقْتُول

اقتَبِل
اقتُول

formae tum passivae tum neutra-
les. Quae si activam significatio-
nem habere videntur, id per
aliquam primigeniae significatio-
nis inflexionem fieri intelligitur.

II. مُقَتِّل

مُقَتَّل

III. مُقَاتِل

مُقَاتَل

IV. مُقَتِّل

مُقَتَّل

V. مُتَقَتِّل

مُتَقَتَّل

VI. مُتَقَاتِل

مُتَقَاتَل

VII. مُنْقَتِّل

مُنْقَتَّل

VIII. مُقَتِّتِل

مُقَتِّتَل

IX. مُقَتِّل

Formari nequit.

X. مُسْتَقَتِّل

مُسْتَقَتَّل

Activ.

Activ.

Passiv.

Conj. XI. مُتَنَالٌ	formari nequit.
XII. مُتَنَوِّتٌ	مُتَنَوِّتٌ
XIII. مُتَنَوِّلٌ	مُتَنَوِّلٌ

B. radicum quadriliterarum.

Conj. I. مُتَقَلِّبٌ	مُتَقَلِّبٌ
V. مُتَقَلِّبٌ	مُتَقَلِّبٌ
VII. مُنْقَلِّبٌ	مُنْقَلِّبٌ
IX. مُقَلِّبٌ	formari non potest.

3. Formae nominum collectivorum.

Peculiare est Arabicae linguae, multas formas habere plurali designando unice destinatas. Pluralia fracta (مُكْسَّرٌ vel جَمْعُ التَّكْسِيرِ) i. e. non vere talia, vocant. Nostri *collectiva* jure appellare possent. Quae vero cum in Lexicis haud raro omittantur, hoc loco de iis plane filere nimiae brevitatis vitium esset.

Numerantur autem hoc ordine:

1) *فَتَّرَ* occurrit, ubi foemininae extant for-
mae *فُتِّلَ*, *فُتِّلِي*, rarius, ubi *فَتَّلَ*,
Cf. supra p. 19. formam Infinitivam sub litera f. nro. 5.

قتال، قتيں، قتول ad formas قُتِلَ pertinet. A verbis in ي و definitibus non formatur. Cf. supra p. 20. notam ad lit. h. nr. 24.

قتلاء et اقتل ad formas قَتَلَ 3)

4) قَتْلَةٌ ad قَتَلٍ

قَتْلٌ, قُتِلَ, قَتَلَ ad formas قَتَلَ s)
قَتْلَانِ et, foemininas for-
mas ab his pendentis.

قَتَلَ, قَتِلَ, قَتِلَ ad formas قَتُولٌ 6)
قَاتِلٌ interdum etiam قَتِلَ, قَتِلَ

7) **فَتَّى** (forma secundae Conjugationis) ad formam adjectivam **قَاتِل** masculine et foem. Masculine nonnunquam occurrit forma **فُتَّى** In vocibus, quarum tertia radicalis est **و** vel **ي**, haec et sequens forma non obtinet.

8) قَتَلَة ad eandem formam قَاتِل

9) قَتَلَة ad eandem, in formis quiescentibus
tertia radicali.

10) قَتَلَة ad formas قَتَّل, قَتَّل, قَتَّل

11) قَتَلَة ad قَتَل, قَتَّل, قَتَّل
قَتِيل, قَتِيل

12) قَتَّل ad قَتَّل et قَتَّل

13) أَقْتَل ad varias formas, plerumque tri-
litteras.

14) أَقْتَل ut plurimum ad formas, quae syl-
labam ultimam longam habent, ut قَتَال, قَتَال
قَتِيل, et قَتِيل

15) قَاتِلَة et قَاتِل, قَاتِل ad قَوَاتِل

16) قَتَائِل ut nro. 14).

17) قَتَّل ad formam قَتَّل et imprimis in
vocibus mediae rad. و ad formas قَتَّل et قَتَّل
nonnunquam ad formas قَتِيل

18) قَتَبِل, قَتَّل, قَتَّلَان ad قَتَّلَان fi media radicalis est nec ي nec و

19) قَتَّل et قَتِيل ad قَتَّلَاء

20. أَقْتَلَاء ad easdem formas, plerumque 4 tert. rad. quiescit, vel media geminatur.

21) قَتِيل, قَتِيل ad قَتِيلِي et قَتِيل

22) قَتَّلَاء ad قَتِيلِي

Porro post Alb. Schultensium numerantur:

23) أَقْتَل ad أَقْتَل

24) مَقَاتِل et مَقَاتِيل ad formas a م fervili inchoatas, plerumque ad pluriliteras.

25) تَقَاتِلَة et تَقَاتِيلَة ad formas quadriliteras تَقَاتِيل et أَقْتَل

Obf. Ex his dictis non inutile foret tabulam colligere, quae nominum collectivorum formae ad certam quandam vocum singularium formam pertinere possint, primo obtutui ostensuram.

4. For-

4. Formae comparationis. (تَفْضِيل)

In Comparativo et Superlativo est forma أَقْتَل
 Comparativus determinatur per additum مِنْ
 prae. Forma foem. est فَتْلِي

II. De Genere. (الْجِنْس)

1. In formis *auclis* jam observavimus generis differentiam indicatam per finale & subinde per ي diphthongescens in Phathha. Sed etiam foeminina quaedam sunt ad formam قَتْلَاء quae nonnunquam derivatur a forma masc. أَقْتَل ut صفرا flava ab اصفر

2. In formis *nudis* foeminina sunt nomina muliebria, regionum, *geminorum* membrorum. Omnia enim gemina etiam *genere* discrepare opinantur orientales. v. Coran. Sur. XXXVI, 36. Hinc praestantius per masculinam, infirmius seu inferius per foemininam formam indicant. cf. hebr. 2. Chron. III, 11. Sic tribus aliqua major masculina, partes, in quas dividitur, foemininae habentur. Etiam, quae subtiliora videntur, foeminina sunt, ut شمس, ريح, ماء, نار, نَفْس. Nomina literarum plerumque foeminina sunt.

3. Quinque formae Adjectivae masc. etiam foemine usurpari possunt قَتِيلٌ, مِيتٌ, قَتِيلٌ, مِيتٌ, مِيتٌ. Quibus addenda videtur forma comparationis أَقْتَلُ. Sed illae etiam ò foem. subinde assumunt.

III. De Numero. (الْعَدَدُ)

Praeter Singularem (مُفْرَدٌ) et Pluralem (جَمْعٌ) etiam Dualem habent Arabes, qui vero in lingua eruditorum librorumque multo, quam alibi est, frequentior.

Forma Dualis.

Foeminina.

Masculina.

قَتِيلَتَانِ

قَتِيلَانِ

et

قَتِيلَتَيْنِ

قَتِيلَيْنِ

Forma 1) قَتِيلَانِ dualem قَتِيلِي 2) قَتِيلَا, 3) قَتِيلَاَوَانِ habent. 4) ا rad. manet, inter duas tamen alias Eliph pro lubitu mutatur in و

For-

Forma Pluralis.

Foemina,

Masculina.

قَتَلَات

قَتَلُون

et

قَتَلِينَ

Forma قَتَلِي, قَتَلُون facit قَتَلِي vero

قَتَلُون In formis foemininis a قَتَلَة fit قَتَلَات, a قَتَلَة قَتَلَات, a قَتَلَة قَتَلِينَ

Quaedam pluralia sunt a singularibus deperditis, ut — امهات quod ad ام^ة refertur, vere descendit ab امّة^ة

IV. De Casibus s. Declinatione. (الْأَصْرَابُ)

1. Ab Arabibus tres casus discernuntur:

1) رَفْع (elevatio) nominativo, 2) نَصَب (positio) accusativo, 3) خَفْض (depressio) Genitivo, Dativo et Ablativo respondet. Quod Cusensibus خَفْض idem Basorensibus جَر (contractio) dicitur.

2. Grammatici libris et linguae politiori legem scripserunt, vt formae plurales masc. in اُن et وُن et duales in اُنْ ad primum, formae vero in بِنْ ad reli-

reliquos casus designandos adhiberentur, *formae foemin. plur.* vero in Cefre terminarentur in secundo aequè ac tertio casu. Sed discrimini huic subtiliori usus linguae, propterea loquuntur vel *cultiores* Arabum, nondum servit. Vocativo utramque terminationem in o et a vel Grammatici liberam relinquunt, sed in primo casu sine Nunnatione.

3. *Singulari* legem figunt: primum casum in Damma, tertium in Kesre, secundum in Phathha' exire. Unde forma Accusativi قَتَلَ scribitur, quod ipsum Eliph jam in Cuficis Persepolitanoorum saxorum inscriptionibus e Corano desumptis invenitur. Sex Nomina *أَبُو*, *أَخُو*, *حَمِي*, *قِي*, *هَنُو*, *دُو* et *وِي* in primo casu in *و*, in secundo in *أ*, in tertio in *ي* terminantur.

4. Secundum casum scribi jubent post particulas *لَا كُنْ* vel *لَا كَيْنْ* sicut *كَأَنَّ* quod *أَنَّ* utique *أَنَّ* sed *لَعَلَّ* fortassis, etiam post *لَا تَيْتَ* utinam significans: non est, post verba *لَيْسَ*, *صَارَ*, *كَانَ* et similia.

5. Tertium Casum possunt post particulas *فِي*, *عَلَيَّ* super, *عَنْ* a et prae, *إِلَيَّ* ad, *مِنْ* a, *حَاشَا* usque, *حَتَّى* fortassis et interdum, *رُبَّ* praeter, *مُنْذُ* et *مُنْذُ* post.

6. Vox regens in statu regiminis est sine Nunnatione. Dualis et Pluralis ipsum ن suum tum abijciunt, quod et rythmi causa omittere licet.

7. *Monoptota* videntur, atque in Phathha desinunt, quae five 1) in ي antecedente vel Phathha vel Cefre terminantur, ut كَرِي five 2) in و et 3) in ي originarie terminari debebant, ut عَصَا ab عَصَوِي et مَرَامِي a مَرَامِي.

8. In aliis praeter nominativum casibus in Phathha *simplex* desinunt 1) nomina per I initiale formata, nisi hoc I, ut a nonnullis fit in plurali, abijciant, vel foeminina habeant in ö formata. 2) Adiectiva in ا terminata, nisi forment foeminina in ö 3) Desinentia in I fervile, 4) nomina propria et hominum et locorum. 5) Pluralia fracta formae قَوَاتِل et قِبَاطِر f. قِبَاطِر (sec. *Erpenium*) quibus *Guadagnoli* addit formas فِغَاعِل, مِغَاعِل, فَعَالِل, فَعَالِل, فَعَالِل, مِغَاعِل, اِفَاعِل, فَعَالِل 6) quadrilitera etc. *Alb. Schultens* in *Gramm. Arab.* subtilitates has dignas non judicasse videtur, quae anxie exponerentur,

V. De Praefixis, quae Nominibus adhaerent. *)

Obs. Omnes hae particulae vocem, cui adhaerent, ponunt in tertio casu, unica, quam notavi, excepta.

- أ 1) Vocativi. Rarum, ut أَيُّوسُفُ o Joseph. 2) Interrogativum.

ب 1) in, per, propter, cum.

2) nota asseverandi. بِاللَّهِ per Deum.

3) nominibus frequenter pleonastice ita praefigitur, ut explicari fere possit: inter e. g. كَسْتُ بِبَعِيدٍ non es inter remotum i. e. non es remotus. Marc. XII, 34. Aliquando explicaveris hoc ب per: quod attinet. أَدَا بِالرِّجَالِ . . . يَسْتَلُونُ . . . ecce in hominibus i. e. quod attinet homines, interrogabant. Act. X, 11.

ت in obtestationibus per Deum. تَاللَّهِ Sur. XVI, 65.

ث comparandi.

ج an-

*) Particula dicitur حَرْفٌ جَاءَ لِعَنِي litera veniens in significationem, quae scilicet per se aliquid significat. Gjarnma p. 4. De particulis separabilibus vide Lexica.

ل (ante suffixa ل) Relationem qualem cunque indicat, descendens a vocula *الي* sic etiam ante vocativos, ut *يا لَعْمَتِ* o profundum! Rom. XI, 33. Etiam per Phathha, ut *يا لَزِيْذٍ*

descendens a vocula *مِنْ*. Rarum apud Arabes.

و 1) Et. Si duo nomina per و junguntur, ita ut و explicari possit per cum, illud in libris punctuationem secundi casus infert.

2) in asseverationibus *وَالسَّمَاءِ* per coelum.

3) frequentiae nota est e. g. *وَفُتُوْ* v. Hamsam ex ed. Schultens. p. 430. qui in nota scribit: *nihil frequentius apud Poetas.*

Articulus *أَلْ* etiam-huc referri potest, qui vero abesse solet 1) a nominibus propriis hominum (non rerum), 2) suffixo auctis et 3) in regimine positis. Adjectivum substantivo subjunctum Articulo non caret. — "Invenitur *أَلْ* futuro interdum praefixum, ut significet idem quod *الَّذِي*. Natio quaedam pro *أَلْ* usurpat *أَم*, Erpen. ad Gjaruniam. p. 7.

CAPVT QVARTVM

DE

VERBO (الفِعْل)

In Arabica lingua, ut in reliquis, quas Orientales appellare solent, a nominibus Verba derivari jam notavimus. Inde fit, ut duo, quae Orientales habent, tempora multo minus definita sint, quam in cultioribus linguis Occidentalium. Altera tamen forma, quam Praeteritum appellant, crebrius vel praefens vel praeteritum, altera frequentius futuri quid indicat. Quod nimirum non solum, ubi quid *postea* contingit, sed omnino etiam tum intelligitur, cum e. g. de effecto post causam, de rationato post rationem, de consequente post antecedens, de perpetuitate alicujus consuetudinis seu actionis, sermo est. Utraque temporis forma *Aoristus* vocari posset.

I. De Conjugationibus.

Tertiae personae praeteriti et primae futuri, antequam servilibus s. *formantibus* literis *) additis aliquan-

*) Litterae formantes in Verbis sunt: **يَتَسَنَوُا**, ex quibus **ت** si post primam radicalem (in Conjug. VIII) poni debebat, 1) in radicibus ab **ا**, **ت**, **و**, et **ي** incipientibus hanc litteram expellit; ejusque in locum *duplex* scribitur per **و** 2) in radicibus **ا**, **ظ**, **ط**, **ض**, **ص** inchoatis cum **ط** 3) in radicibus **ا**, **ذ**, **ز** incipientibus cum **و** permutatur.

quantulum immutantur, vere et manifesto sunt formae *Infinitivae*, id est: nondum per personas definitae. Potissimas sistat haec

Tabula Conjugationum.

III. Classis

3. قَاتِلَ

قُوْتِلَ

6. تَقَاتِلَ

تُقُوْتِلَ

II. Classis

2. قَتَلَ

قُتِلَ

5. تَقَتَّلَ

تُقُتِّلَ

8. اَقْتَتَلَ

اُقْتَتِّلَ

I. Classis

1. *) قَتَلَ

formae
vario-
res.

pass. قُتِلَ

4. اَقْتَلَ

اُقْتِلَ

7. اِنْقَتَلَ

اُنْقَتِّلَ

10. اِسْتَقْتَلَ

اُسْتَقْتِّلَ

1. Praeter has aliae inveniuntur formae rariores

e. g. quartae Conjugationis 9. اَقْتَلَّ

C 2

et

*) Praefixus hic numerus *Indicus* ordinem significat, quem Grammaticae receptae his Conjugationibus fixerunt, arbitrarium.

et أَقْتَلَّ 11. utraque passivo carens, et in coloribus nominandis usitata. Ejusdem originis esse videtur أَقْتَوْلَ 13.

(أَقْتَوْلَ pass.)

Forma octavae Conjugationis أَقْتَوَّلَ 12.

(أَقْتَوَّلَ pass.) Dantur

adhuc rariores e. g. formae sextae (vel potius novae *al-cujus* Conjugationis indicia a sexta pari modo, ut octava a quinta descendenti): أَتَغَاتَّى et أَتَغَاتَّى octavae أَتَغَاتَّى quarum exempla aliqua sunt in Michaelis Gramm. arab. p. 127. §. 34. Neque enim conjugationum *compositarum* quartam classem inde nos effingere velimus.

2. De discrimine significationis per has Conjugationes generatim observare poteris: a) Prima Conj. actionem notat vel transitivam vel intransitivam. *Intransitiva* plerumque *Cesre*, nonnunquam *Damma* habent sub *media* radicali. b) Secundae et quartae Conjugationis significationem plerumque exprimere poteris, si primae Conjug. significatui addas notiones: *fecit*, vel *fuit*. c) Tertia et sexta saepe notionem *reciprocan*di habent. d) Per quintam et septimam indicatur, si quis id, quod secunda Conj. significat, sibi *finat fieri*. Eodem modo octava se habet ad primam. e) Nona et

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

lari et Anomalis.
ngularis

ina	Tertia foemina	persona masculina	
قَتَلَتْ	قَتَلَتْ	قَتَلَ	forma eruditorum.
قَتَلَتْ	قَتَلَتْ	قَتَلْ	forma vulgaris.
مَاتَتْ	مَاتَتْ	مَاتَ	geminatum.
قَالَتْ	قَالَتْ	قَالَ	Ain Waw.
سَارَتْ	سَارَتْ	سَارَ	Ain Jod.
خَرَّتْ	خَرَّتْ	خَرَّ	Lam Waw.
رَضَتْ	رَضَتْ	رَضِيَ	} Lam Jod.
رَضِيَتْ	رَضِيَتْ	رَضِيَ	
قَتَلْنَ	قَتَلْنَ	قَتَلُوا	linguae eruditor.
قَتَلْنَ	قَتَلْنَ	قَتَلُوا	linguae vulgaris.
مَاتْنَ	مَاتْنَ	مَاتُوا	geminatum.
قَلْنَ	قَلْنَ	قَالُوا	Ain Waw.
سَرْنَ	سَرْنَ	سَارُوا	Ain Jod.
خَرْنَ	خَرْنَ	خَرُّوا	Lam Waw.
رَضْنَ	رَضْنَ	رَضُوا	} Lam Jod.
رَضَيْنَ	رَضَيْنَ	رَضُوا	

tralis

et undecima est colorum. f) Decima sensum appetendi id, quod per I. Conj. indicatur, insert. Sed usum linguae, liberum illi rerum suarum arbitrum, regulas hasce saepenumero contemnere, quivis facile ac vere divinabit. Neque etiam quodvis verbum per omnes Conjugationes flectitur. Id quod Lexica docent.

3. Quadrilitera plerumque nonnisi quatuor habent Conjugationum formas

1. قَتَلَ 2. تَقَتَّلَ
3. اقْتَتَلَ 4. اِقتَتَلَ

2. De Formatione Praeteriti.

4. Jam vero hae formae Infinitivae et trilaterorum et pluriliterorum in Aoristo I. seu Praeterito signa personarum recipiunt a fine, in Aoristo II. seu Futuro ab initio. Quae signa a particulis personalibus, ex parte obsoletis, derivanda esse patet.

In Praeterito secunda persona singularis ت habet a vocula أنت tu, secunda pluralis تُمْ ab اَنْتُمْ vos m. تَن ab اَنْتَن vos f. prima pluralis نا a نحن nos. Olim fortassis vocula انا ego etiam plurale fuit, ut apud Chaldaeos. Tertia pluralis foem. هن terminationem ن debet voculae هن illae. Dualis a singulari formatus est. Nescio an ferriōri demum aetate?

Huc igitur Schemata Praeteritorum!

3. De Formatione Futuri.

In Futuro (الْفِعْلُ الْمُبْتَدِعُ) formando observamus *primam singularem* recipere ا ab أنا ego, *secundam* ت ab أنت tertiam ي ab هو ille. Hoc enim Jod pro Vav positum est, quia و ponendum fuisset in syllaba composita. *Prima pluralis* habet ن a نحن nos, *secunda* ت ex أنت tu et هم vos, *tertia* Jod (pro و) retinet ex هم. Vocula هم nimirum a sing. هو primo scribebatur.

In Praeterito si secunda syllaba habet Damma, hoc in Futuro manet. Cefre vero plerumque transit in Phathha. Pro Phathha secundae Syllabae Praeteriti hic aut Damma ponitur praecipue, nisi sit ante tertiam radicalem *gutturalem*, aut Cefre. Saepe tamen idque in primis prope gutturalem Phathha manet. In verbis Lam ي Phathha secundae radicalis (*gutturalis*) è Praeterito semper etiam in Futurum transit, ob eamque causam vel in verbis Lam و pro ي ponitur ي ut يَرْضِي pro يَرْضُو cf. p. 14. reg. II. 2.

Secunda Tertia persona
communis mascul.

قَتَلْتُمَا قَتَلَ formae eruditorum.

... قَتَلْتُمَا قَتَلَ formae vulgaris.

مَدَدْتُمَا مَدَّ geminatum.

... أَكْرَرْتُمَا أَكْرَرَ Phe Eliph.

قَبَّلْتُمَا قَبَّلَ Ain Waw et Jod simul.

غَضِبْتُمَا غَضِبَ Lam Waw et Jod simul.

... سَبَّحْتُمَا سَبَّحَ Hamzata Ain.

... هَنَّبْتُمَا هَنَّبَ Hamzata Lam.

قَتَلْتُمْ قَتَلُوا Linguae erudit.

chema praet. Activi. linguae vulg.

مَدَدْتُمْ مَدَدُوا geminat.

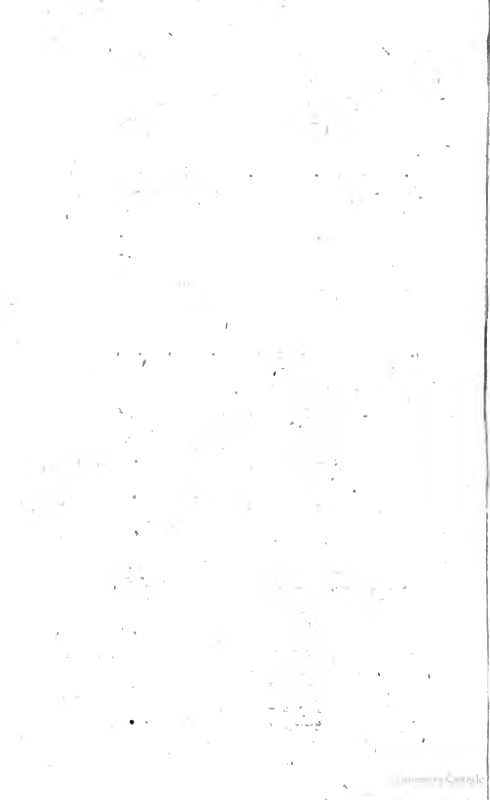
etc. أَكْرَرْتُمْ أَكْرَرُوا Phe Eliph.

قَبَّلْتُمْ قَبَّلُوا Ain Jod et Waw.

غَضِبْتُمْ غَضِبُوا Lam Waw et Jod.

etc. سَبَّحْتُمْ سَبَّحُوا Hamzata Ain.

etc. هَنَّبْتُمْ هَنَّبُوا Hamz. Lam.

Plura

Prima persona
commun.

تَوَاتَرْتُمْ forma erudit.

تَوَاتَرْتُمْ forma vulg.

تَوَاتَرْتُمْ Phe Eliph.

تَوَاتَرْتُمْ Phe Waw et Je.

تَوَاتَرْتُمْ geminat.

تَوَاتَرْتُمْ Ain Waw.

تَوَاتَرْتُمْ Ain Je.

تَوَاتَرْتُمْ } Lam Waw.

تَوَاتَرْتُمْ } Lam Waw.

تَوَاتَرْتُمْ Lam Je.

3. Quinque formae Adjectivae masc. etiam foemine usurpari possunt قَتِيلٌ, مِيتٌ, قَتِيلٌ, قَتِيلٌ, مِيتٌ. Quibus addenda videtur forma comparationis أَقْتَلُ. Sed illae etiam ð foem. subinde assumunt.

III. *De Numero.* (العَدَد)

Praeter Singularem (مُفْرَد) et Pluralem (جَمْع) etiam Dualem habent Arabes, qui vero in lingua eruditorum librorumque multo, quam alibi est, frequentior.

Forma Dualis.

Fœminina.

قَتْلَتَانِ

قَتَلْتَيْنِ

Masculina.

قَتْلَانِ

et

قَتْلَيْنِ

Forma 1) قَتْلَيَانِ dualis, 2) قَتْلَا habent. 3) قَتْلَوَانِ 4) 1 rad. manet, inter duas tamen alias Eliph pro lubitu mutatur in و

Forma Pluralis.

Foeminina,

Masculina.

قَتَلَات

قَتَلُونَ

et

قَتَلِينَ

Forma قَتَلِي قَتَلُونَ facit قَتَلِي vero

قَتَلُونَ In formis foemininis a قَتَلَة fit قَتَلَات, a قَتَلَة قَتَلَات قَتَلَة

Quaedam pluralia sunt a singularibus deperditis, ut — أمهات quod ad أم refertur, vere descendit ab أمة

IV. De Casibus s. Declinatione. (الْعَرَابُ)

1. Ab Arabibus tres casus discernuntur:

1) رَفْع (elevatio) nominativo, 2) قَصَب (positio) accusativo, 3) خَفْض (depressio) Genitivo, Dativo et Ablativo respondet. Quod Cusensibus خَفْض idem Basorensibus جَر (contractio) dicitur.

2. Grammatici libris et linguae politiori legem scripserunt, vt formae plurales masc. in وَن et اُن et duales in اِن ad primum, formae vero in يِن ad reli-

6. Vox regens in statu regiminis est sine Nun-
natione. Dualis et Pluralis ipsum ن suum tum abji-
ciunt, quod et rythmi causa omittere licet.

7. *Monoptota* videntur, atque in Phathha defi-
nunt, quae sive 1) in ي antecedente vel Phathha vel
Cesre terminantur, ut نَكْرِي sive 2) in و et 3) in
ي originarie terminari debebant, ut مَصَوَّعًا ab مَصَوَّعِ
et مَرَامِي a مَرَامِي.

8. In aliis praeter nominativum casibus in Pha-
thha *simplex* desinunt 1) nomina per l initiale formata,
nisi hoc l, ut a nonnullis fit in plurali, abjiciant,
vel foeminina habeant in ö formata. 2) Adiectiva in
أن terminata, nisi forment foeminina in ö 3) De-
finitia in l servile, 4) nomina propria et hominum
et locorum. 5) Pluralia fracta formae قَوَاتِل et
قِمَاطِر f. قِمَاطِير (sec. *Erpenium*) quibus
Guadagnoli addit formas مِفَاعِل, فِغَاعِل,
فَعَالِي, فَعَالِي, مِفَاعِيل, اِفَاعِل, فَعَالِ
6) quadrilitera etc. *Alb. Schultens* in *Gramm. Arab.*
subtilitates has dignas non judicasse videtur, quae
anxie exponerentur.

V. De Praefixis, quae Nominibus adhaerent. *)

Obs. Omnes hae particulae vocem, cui adhaerent, ponunt in tertio casu, unica, quam notavi, excepta.

- أ 1) Vocativi. Rarum. ut أَيُّسُفُ o Josephé.
2) Interrogativum.

ب 1) in, per, propter, cum.

2) nota asseverandi. بِاللّهِ per Deum.

3) nominibus frequenter pleonastice ita praefigitur, ut explicari fere possit: inter e. g. كَسْتُ بِبَعِيدٍ non es inter remotum i. e. non es remotus. Marc. XII, 34. Aliquando explicaveris hoc ب per: quod attinet. أَدَا بِالرِّجَالِ... يَسْتَلُونَ... ecce in hominibus i. e. quod attinet homines, interrogabant. Act. X, 11.

ت in obtestationibus per Deum. تَلَلَهُ Sur. XVI, 65.

ث comparandi.

ج an-

*) Particula dicitur حَرْفُ جَاءَ لِعَنِي litera veniens in significationem, quae scilicet per se aliquid significat. Gjami p. 4. De particulis separabilibus vide Lexica.

ل (ante suffixa ل) Relationem qualemcumque indicat, descendens a vocula *الي* sic etiam ante vocativos, ut *يا لَعْمَتِ* o *profundum!* Rom. XI, 33. Etiam per Phathha, ut *يا لَزِيذٍ*

descendens a vocula *مِنْ*. Rarum apud Arabes.

و 1) Et. Si duo nomina per و junguntur, ita ut و explicari possit per *cum*, illud in libris punctuationem secundi casus infert.

2) in asseverationibus *وَالسَّابَّاءِ* per *coelum*.

3) frequentiae nota est e. g. *وَقُنُوءٌ* v. Hama-
sam ex ed. Schultens. p. 430. qui in nota
scribit: *nihil frequentius apud Poetas.*

Articulus *أل* etiam-huc referri potest, qui vero abesse solet 1) a nominibus propriis hominum (non rerum), 2) suffixo auctis et 3) in regimine positus. Adjectivum substantivo subiectum Articulo non caret. — "Invenitur *أل* futuro interdum praefixum, ut significet idem quod *الذي*. Natio quaedam pro *أل* usurpat *أم*, Erpen. ad *Gjarumiam*. p. 7.

CAPVT QVARTVM

DE

VERBO (الفِعْل)

In Arabica lingua, ut in reliquis, quas Orientales appellare solent, a nominibus Verba derivari jam notavimus. Inde fit, *ut duo*, quae Orientales habent, *tempora* multo minus definita sint, quam in cultioribus linguis Occidentalium. Altera tamen forma, quam Praeteritum appellant, crebrius vel praesens vel praeteritum, altera frequentius futuri quid indicat. Quod nimirum non solum, ubi quid *postea* contingit, sed omnino etiam tum intelligitur, cum e. g. de effectu post causam, de rationato post rationem, de consequente post antecedens, de perpetuitate alicujus consuetudinis seu actionis, sermo est. Utraque temporis forma *Aoristus* vocari posset.

I. De Conjugationibus.

Tertiae personae praeteriti et primae futuri, antequam servilibus s. *formantibus* literis *) additis aliquan-

*) Litterae formantes in Verbis sunt : يتسبنوا, ex quibus ت si post primam radicalem (in Conjug. VIII.) poni debebat, 1) in radicibus اب, ث, و, et ي incipientibus hanc litteram expellit, ejusque in locum *duplex* scribitur per 2) in radicibus ا ض ط ظ inchoatis cum ط 3) in radicibus ا ذ ز incipientibus cum ذ permutatur.

quantulum immutantur, vere et manifesto sunt formae *Infinitivae*, id est: nondum per personas definitae. Potissimas sistat haec

Tabula Conjugationum.

III. Classis

II. Classis

I. Classis

3. قَاتِل

2. قَتَلَ

1. *) قَتَلَ

formae
vario-
res.
قَتَلَ

قَاتِل

قَتَلَ

pass. قَتِلَ

6. تَقَاتِل

5. تَقَتَّلَ

4. أَقَتَلَ

تُقَاتِل

تُقَتَّلَ

أُقَتَّلَ

8. أَقَتَّتَلَ

7. اِنُقَتَّلَ

أُقَتَّتَلَ

اِنُقَتَّتَلَ

10. اِسْتَقَتَّلَ

اِسْتَقَتَّتَلَ

1. Praeter has aliae inveniuntur formae rariores

e. g. *quartae* Conjugationis 9. أَقَتَّلَ

C 2

et

*) Praefixus hic numerus *Indicus* ordinem significat, quem Grammaticae receptae his Conjugationibus fixerunt, arbitrarium.

et أَفْتَلَّ 11. utraque passivo carens, et in coloribus nominandis usitata. Ejusdem originis esse videtur أَفْتَوَّلَ 13.

(أَفْتَوَّلَ pass.)

Forma octavae Conjugationis أَفْتَوَّلَ 12.

(أَفْتَوَّلَ pass.) Dantur

adhuc rariores e. g. formae sextae (vel potius novae al cuius Conjugationis indicia a sexta pari modo, ut octava a quinta descendentes): أَفْتَقَلَّ et octavae أَفْتَقَلَّ quarum exempla aliqua sunt in Michaelis Gramm. arab p. 127. §. 34. Neque enim conjugationum compositarum quartam classem inde nos effingere velimus.

2. De discrimine significationis per has Conjugationes generatim observare poteris: a) Prima Conj. actionem notat vel transitivam vel intransitivam. Intransitiva plerumque *Cesre*, nonnunquam *Damma* habent sub media radicali. b) Secundae et quartae Conjugationis significationem plerumque exprimere poteris, si primae Conjug. significatui addas notiones: *fecit*, vel *fuit*. c) Tertia et sexta saepe notionem *reciprocan*di habent. d) Per quintam et septimam indicatur, si quis id, quod secunda Conjug. significat, sibi *suat fieri*. Eodem modo octava se habet ad primam. e) Nona et

lari et Anomalis.
ngularis

<i>ina</i>	<i>Tertia foemina</i>	<i>persona masculina</i>	
قَتَلَتْ	قَتَلَتْ	قَتَلَ	forma eruditorum.

قَتَلَتْ	قَتَلَتْ	قَتَلَ	forma vulgaris.
----------	----------	--------	-----------------

مَتَّتْ	مَتَّتْ	مَدَّ	geminatum.
---------	---------	-------	------------

قَالَتْ	قَالَتْ	قَالَ	Ain Waw.
---------	---------	-------	----------

سَارَتْ	سَارَتْ	سَارَ	Ain Jod.
---------	---------	-------	----------

غَرَّتْ	غَرَّتْ	غَرَا	Lam Waw.
---------	---------	-------	----------

رَضَّتْ	رَضَّتْ	رَضِيَ	} Lam Jod.
رَضِيَتْ	رَضِيَتْ	رَضِيَ	

قَتَلُوا	قَتَلُوا	قَتَلُوا	linguae eruditor.
----------	----------	----------	-------------------

قَتَلُوا	قَتَلُوا	قَتَلُوا	linguae vulgaris.
----------	----------	----------	-------------------

مَدَدُوا	مَدَدُوا	مَدَدُوا	geminatum.
----------	----------	----------	------------

قَالُوا	قَالُوا	قَالُوا	Ain Waw.
---------	---------	---------	----------

سَارُوا	سَارُوا	سَارُوا	Ain Jod.
---------	---------	---------	----------

غَرُّوا	غَرُّوا	غَرُّوا	Lam Waw.
---------	---------	---------	----------

رَضُّوا	رَضُّوا	رَضُّوا	} Lam Jod.
رَضُّوا	رَضُّوا	رَضُّوا	

et undecima est colorum. f) Decima sensum appetendi id, quod per I. Conj. indicatur, infert. Sed usum linguae, liberum illi rerum suarum arbitrum, regulas hasce saepenumero contemnere, quivis facile ac vere divinabit. Neque etiam quodvis verbum per omnes Conjugationes flectitur. Id quod Lexica docent.

3. Quadrilitera plerumque nonnisi quatuor habent Conjugationum formas

1. قَتَلَ 2. تَقْتُلُ
3. أَقْتُلُ 4. أَقْتُلُ

2. De Formatione Praeteriti.

4. Jam vero hae formae Infinitivae et trilaterorum et pluriliterorum in Aoristo I. seu Praeterito signa personarum recipiunt a fine, in Aoristo II. seu Futuro ab initio. Quae signa a particulis personalibus, ex parte obsoletis, derivanda esse patet.

In Praeterito secunda persona singularis ت habet a vocula أنت tu, secunda pluralis تُمْ ab اَنْتُمْ vos m. تَنْ ab اَنْتَنْ vos f. prima pluralis نَا a نَحْنُ nos. Olim fortassis vocula انا ego etiam plurale fuit, ut apud Chaldaeos. Tertia pluralis foem. قَتَلْنَ terminationem ن debet voculae هُن illae. Dualis a singulari formatus est. Nescio an superiori demum aetate?

Huc igitur Schemata Praeteritorum!

3. De Formatione Futuri.

In Futuro (الْفِعْلُ الْمُبْتَدِئُ) formando observamus *primam singularem* recipere ا ab انا *ego*, *secundam* ت ab انت *tertiam* ي ab هو *ille*. Hoc enim Jod pro Vav positum est, quia و ponendum fuisset in syllaba composita. *Prima pluralis* habet ن a نحن *nos*, *secunda* ت ex انت *tu* et اتم *vos*, *tertia* Jod (pro و) retinet ex هم. Vocula هم nimirum a sing. هو primo scribebatur.

In Praeterito si secunda syllaba habet Damma, hoc in Futuro manet. Cefre vero plerumque transit in Phathha. Pro Phathha secundae Syllabae Praeteriti hic aut Damma ponitur praecipue, nisi sit ante tertiam radicalem *gutturalem*, aut Cefre. Saepe tamen idque in primis prope gutturalem Phathha manet. In verbis Lam ي Phathha secundae radicalis (*gutturalis*) e Praeterito semper etiam in Futurum transit, ob eamque causam vel in verbis Lam و pro ي ponitur ي ut يرضي pro يرضو cf. p. 14. reg. II. 2.

Secunda *com.* Tertia persona
femina. mascul.

قَتَلْتُمَا قَتَلَ forma eruditorum.

... قَتَلْتُمَا قَتَلَ forma vulgaris.

مَدَدْتُمَا مَدَّ geminatum.

أَكْثَرْتُمَا أَكْثَرَ Phe Eliph.

قَبَّلْتُمَا قَبَّلَ Ain Waw et Jod
simul.

غَضِبْتُمَا غَضِبَ Lam Waw et Jod
simul.

... سَبَّحْتُمَا سَبَّحَ Hamzata Ain.

... هَنَّبْتُمَا هَنَّبَ Hamzata Lam.

قَتَلْتُمْ قَتَلُوا Linguae erudit.

chema praet. Activi. linguae vulg.

مَدَدْتُمْ مَدَدُوا geminat.

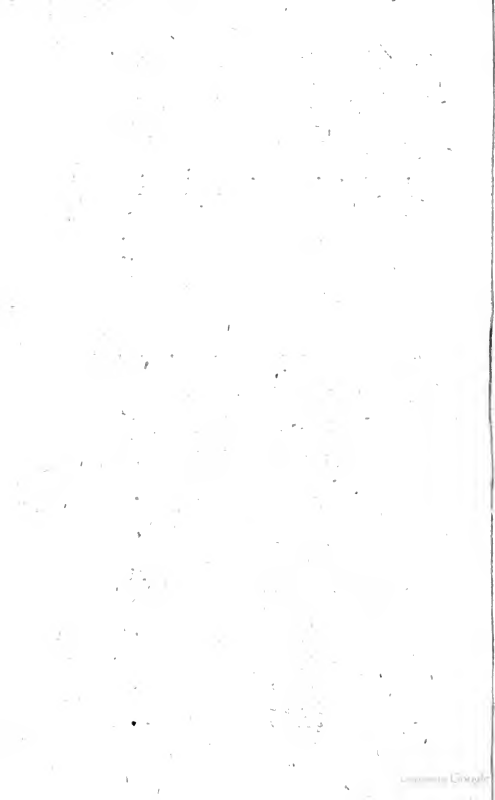
etc. أَكْثَرُوا Phe Eliph.

قَبَّلْتُمْ قَبَّلُوا Ain Jod et Waw.

غَضِبْتُمْ غَضِبُوا Lam Waw et Jod.

etc. سَبَّحُوا Hamzata Ain.

etc. هَنَّبُوا Hamz. Lam.

Plura

Prima persona
commun.

فَتَقْتُلُوا أَفْتُلُونَ فَتَقْتُلُ forma erudit.

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُ forma vulg.

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُونَ Phe Eliph.

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُونَ Phe Waw et Je.

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُونَ geminat.

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُونَ Ain Waw.

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُونَ Ain Je.

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُونَ } Lam Waw.

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُونَ }

فَتَقْتُلُونَ فَتَقْتُلُونَ Lam Je.

Du

Secunda persona prima persona
communis communis

تَعْتُلَانِ أَتُّلُنِ forma eruditorum.

تَعْتُلَانِ أَتُّلُنِ forma vulgaris.

أَتُّرُ Phe Eliph.

أَعْدُ Phe Waw et Je.

أَمْدُ geminatum.

يَغْوَلَانِ أَقُولُ Ain Waw.

تَسِيرَانِ أَسِيرُ Ain Je.

تَغْنَوَانِ أَغْنُو Lam Waw.

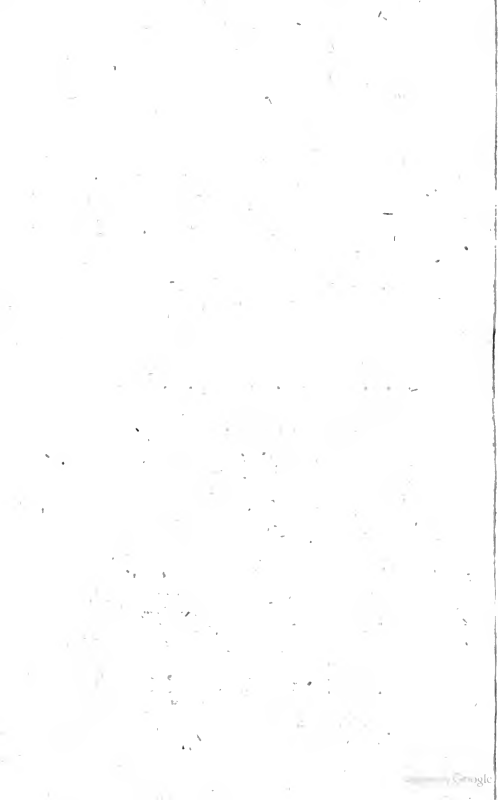
تَرْضَيَانِ أَرْضِي Lam Waw.

تَرْضَيَانِ أَرْضِي Lam Je.

تَلِي Etiam

**) Si media Phe Je habent أَوْسِرُ Imper. أَوْسِرُ

cf.

Secunda persona
communis

تُغْتَلَانِ

تُغْتَلَانِ

. . .

. . .

تُغْتَلَانِ

تُغْتَلَانِ

. . .

Prima persona
communis

أَقْتَلُ

أَقْتَلُ

أَوْتِرُ

أَوْسِرُ

أَمَدُّ

أَقَالُ

أَغْرِي

forma eruditorum.

forma vulgaris.

Phe Eliph.

Phe Je. **)

geminatum.

Ain Waw et Je.

Lam Waw et Je.

تُغْتَلُ

تُغْتَلُ

تُوتِرُ

تُوسِرُ

تُأَمَدُ

تُأَقَالُ

تُأَغْرِي

forma eruditor.

forma vulgaris.

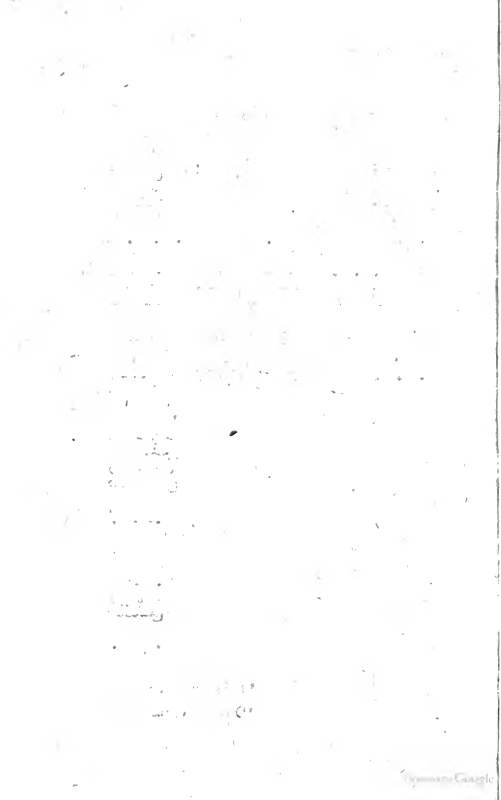
Phe Eliph.

Phe Je.

geminatum.

Ain Waw et Je.

Lam Waw et Je.

Formae Futurorum.

Paragogica

Apocopata
in Singulari

Antithetica

أَتُكَلِّمُ	أَتُكَلِّمُ	أَتُكَلِّمُ 1.
تَتَكَلَّمُ	تَتَكَلَّمُ	تَتَكَلَّمُ } 2.
تَتَكَلَّمُ	تَتَكَلَّمُ	تَتَكَلَّمُ }
يَتَكَلَّمُ	يَتَكَلَّمُ	يَتَكَلَّمُ } 3.
تَتَكَلَّمُ	تَتَكَلَّمُ	تَتَكَلَّمُ }

in Duali

تَتَكَلَّمَانِ	تَتَكَلَّمَانِ	تَتَكَلَّمَانِ 2.
يَتَكَلَّمَانِ	يَتَكَلَّمَانِ	يَتَكَلَّمَانِ } 3.
تَتَكَلَّمَانِ	تَتَكَلَّمَانِ	تَتَكَلَّمَانِ }

in Plurali

نَتَكَلَّمُ	نَتَكَلَّمُ	نَتَكَلَّمُ 1.
تَتَكَلَّمُونَ	تَتَكَلَّمُوا	تَتَكَلَّمُوا } 2.
تَتَكَلَّمُونَ	تَتَكَلَّمُونَ	تَتَكَلَّمُونَ }
يَتَكَلَّمُونَ	يَتَكَلَّمُوا	يَتَكَلَّمُوا } 3.
يَتَكَلَّمُونَ	يَتَكَلَّمُونَ	يَتَكَلَّمُونَ }

a) For-

apodosi, quae post conditionem aliquam ponitur, ut

أَنْصُرُنِي أَنْصُرَكَ *juva me, (tum) te juvabo.* Attamen si verbum conditionem indicans in Praeterito positum est, liberam relinquunt Grammatici, sive apocopen adhibeas sive negligas. Si utrumque verbum in Futuro positum est, et prius Apocopen potest pati. Sed omnino de his subtilioribus Grammaticorum scitis librarii vel in Corano exarando minus solliciti sunt. V. Exempla in *Michaelis Gramm. arab.* p. 139.

2. Verbum كَانَ in futuro apocopato suum نَ omittere potest, ut أَنْ أَكُنْ pro أَنْ أَكُنَّا

3. In verbis concavis media و et ي excidit, v. p. 13. ad literas A. b.

4. In verbis Lam Waw et Lam Jod و et ي radicalia plerumque abjiciuntur, ut تَمْ يَغْرُ, تَمْ يَرَضُ, تَمْ يَرِمُ.

C) Futurum paragogicum.

1. نَ per paragogen additum subinde non theschdidatur. Tum appellatur *paragoge levis*.

2. Ponit *paragogen* vel *levem* vel *gravem* affectus e. g. interrogantis, imperantis, optantis, asseverantis.

Interdum scribitur omisso ن per ا cum nunnatione, ut لَيْكُونَا Sur. XII, 32. لَنْسَعَا pro لَنْسَعُنْ XCVI, 15.

Paragoge *levis* in Duali et foemininis Pluralibus usitata non est.

4. De Imperativis.

1. Vocalis *mediae* radicalis eadem est, quae in Futuro. Quae si fuerit vel Phathha vel Cefre, ا initiale pronunciatur per Cefre. Unde fit, ut in verbis *Phe Eliph* et *Waw* prima radicalis ا tum post Cefre transeat in ي ut أَتَيْتُ ab أَتَى maluit et أَتَيْتُ a وَجَيْتُ timuit — cf. p. 12. nro. 3. a). —

2. Si *media* radicalis eorundem verborum *damatur*, interdum ا et rad. et formativum abjiciunt, ut خُذْ ab أَخَذَ accepit, اُعِدْ pro اُعِدْ

3. Eadem verba etiam, si Phathha super media ob gutturalem vel ه, pro Cefre habent, primam radicalem abjiciunt, ut قَعَّ a وَقَعَ cecidit. تَمَّ a وَتَمَّ sivit.

4. ا illud

Activorum a) Triliterorum.

Collatis p. 22; 23. 35. 37.

3. أَقَاتِلْ	2. أَقَتِّلْ	4. أَقْتِلْ	Fut.
قَاتِلْ	قَتِّلْ	أَقْتِلْ	Imp.
6. أَتَغَاتِلْ	5. أَتَغَتِّلْ	7. أَتَغْتِلْ	Fut.
تَغَاتِلْ	تَغَتِّلْ	أَتَغْتِلْ	Imp.
12. أَقْتَوِلْ	8. أَقَتِّيلْ	9. أَقْتِيلْ	Fut.
أَقْتَوِيلْ	أَقَتِِّيلْ	أَقْتِيلْ	Imp.
13. أَقْتَوِيلْ		10. أَسْتَغْتِلْ	Fut.
أَقْتَوِيلْ		أَسْتَغْتِلْ	Imp.
		11. أَقْتَالْ	Fut.
		أَقْتَالْ	Imp.

b) Quadriliterorum.

3. أَقْتَلِيلْ	2. أَتَغْتَلِيلْ	1. أَقْتَلِ	Fut.
أَقْتَلِيلْ	أَتَغْتَلِيلْ	قَتْلِ	Imp.
		4. أَقْتَلِ	Fut.
		أَقْتَلِ	Imp.

Passivorum a) Triliterorum.

أَقَاتِرُ 3.	أَقْتَرُ 2.	أَقْتَرُ 4.
أَتَقَاتِرُ 7.	أَتَقْتَرُ 5.	أَتَقْتَرُ 7.
أَقْتَوِرُ 12.	أَقْتَرُ 8.	abest. 9.
أَقْتَوِلُ 13.		أَسْتَقْتَرُ 10.
		abest. 11.

b) Quadriliterorum.

أَقْتَتِرُ 3.	أَتَقْتَتِرُ 2.	أَقْتَتِرُ 1.
		أَقْتَتِرُ 4.

Præterita vero Passivorum Quadriliterorum sunt :

أَقْتَتَلَرُ 3.	تُقْتَتَلَرُ 2.	قُتِلَرُ 1.
		أَقْتَتَلَرُ 4.

4. Illud initiale, mere-formativum, excidit interdum post Praefixa و et ف

5. Imperativus etiam Paragogen interdum suscipit vel gravem vel levem v. p. 41. reg. C. 1. Si Paragoge accedit in Verbis Lam و et Lam ي radicalis tertia alias omissa redit, ut أَصْرَبِينَ, أَصْرَبُونَ, أَصْرَبِينَ

5. Observationes ad Verba Anomala.

A) ad Geminata.

1. De litteris Geminatis *universe* observandum, eas, altera elisa, per Teshdid compendiosius scribi, si posterior earum vocalem habet. Sic مَدَّ pro مَدَدَ, يَبْدُ pro يَبْدَدَ Eadem ratione in IX. Conj. أَقْتَلُ pro أَقْتَلَلُ Sin vero posterior *geminata* vocali *cessa* *gezmatur*, cessat ista contractio ac compendium scribendi per Teshdid.

2. Prior geminatarum, quae eliditur, in primam radice syllabam, si *gezmata* est, suam vocalem retrorsum transfert: يَغْرِ pro يَغْرَرُ, يَعَصُ pro يَعَصَصُ, يَقْرِ pro يَقْرَرُ

3. In *Praeteritis* si media radicalis geminata vel Damma habet vel Cestre, hae vocales redeunt, quotiescunque litera illa geminata exprimitur: مَسَّتْ

a مَسَّ pro مَسَّسْ

B) ad Hamzata.

1. Anomaliae eorum pendent a regulis in literas اوي influentibus.

2. Quae verba Hamzata *primae* radicalis Imperativis ا abjiciunt, ut خُذْ, كُنْ, مَرْ (cf. p. 42. de Imperativis reg. 2.) habent tamen, quamquam raro, etiam اَوْمَرْ, اَوْكُنْ, اَوْخُذْ, et eliso post و et ف praefixa ا prosthethico e. g. قَامَرْ, وَاَمَرْ.

3. Hamzata *Ain* nonnunquam formantur ut quiescentia *Ain*. يَسَّالْ pro سَالَ, يَسَّالْ pro اَسَّالْ, يَسَّسْ pro سَسَّ.

C) Ad Quiescentia *Ain Je et Waw*.

1. سَامَرْ, قَوَلْ et قَوَيْ, قَوَلْ fit ex formis سَامَرْ, قَوَلْ et قَوَيْ. An etiam forma سَامَرْ extet, dubitat Gr. Erpenio. Schultens, p. 93.

Si

Si excidit و et ي ob tertiam rad. gezmatam, vocalem sibi similem in primam radicalem transmittunt. Hinc

Damma in قُلْتُ Cefre in سَرْتُ

2. In Conjugatione IV. VII. VIII. X. eadem est utriusque hujus classis verborum formatio, quae regitur a duabus observationibus supra allatis, nimirum p. 15. reg. II. 1. et p. 13. reg. B. I. 1. dummodo priori regulae haec adjicias: Ut و Cefratum in ي transeat, و ut ي vocalem suam in antecedentem literam, si quidem ipsa gezmata fuit, transfert et sic ambo in vocalibus analogis quiescunt. أَقِيلُ

(Fut. act. IV. Conj.) inde fit pro أَقُولُ

3. In reliquis Conjugationibus literis ا و ي anomalias gignendi locus non est. II. Conj. سَيَّرَ, قَوْلٌ, III. قَاوَلٌ, سَايَرَ et sic porro.

4. Quaedam Verba Ain Waw vel Je regulariter omnino flectuntur, vt عَوِيَ monoculus fuit, Ft. يَنْعَوِي, Imp. اَعْوِي Partic. عَاوِي IV. Conj. اَعْوِي et sic porro. Sic etiam صَيَّدَ venatus est. etc.

5. Alia Verba sunt, quae in I. Conj. imperfecta, in IV. vero modo perfecte, modo ανομαλως flectuntur,

tur, ut *راح* quievit in IV. Conj. habet *آراح* et *أغيم* et *أغام* IV. Conj. *أغام* et *أغيم* nubilum habuit oculum.

6. Saepissime Concava و in X. Conjug. flectuntur regulariter.

7. In Anomalis his non silenda est forma verbi negativi ليس (لَيْسَ) Est vero hæc :

Singularis.

foemin.	mascul.
لَيْسَتْ	لَيْسَ 3.
لَيْسَتْ	لَيْسَ 2.
	لَيْسَ 1.

Dualis.

لَيْسَتَا	لَيْسَا 3.
	لَيْسَتَا 2.

Pluralis.

لَيْسْنَ	لَيْسُوا 3.
لَيْسْنَ	لَيْسْتُمْ 2.
	لَيْسُوا 1.

Schema

Schema Verborum Ain Waw et Jod in Conjugationibus reliquis IV. anomalis

<i>Inf.</i>	<i>Part.</i>	<i>Imp.</i>	<i>Fut.</i>	<i>Praet.</i>
*) أَقَالَ _ε	مُقِيل	أَقِ	أَقِي	IV. أَقَالَ
	مُعَال		أَقُ	pass. أَقِيْلَ
انْقِيَال _ε	مُنْقَال	انْقِ	انْقِي	VII. انْقَال
	مُنْعَال		انْقُ	pass. انْقِيْلَ
اقتِيَال _ε	مُقْتَال	اقتِ	اقتِي	VIII. اقتَالَ
	مُقْتَال		اقتُ	pass. اقتِيْلَ
استَقَالَ _ε	مُسْتَقِيل	استَقِ	استَقِي	X. استَقَال
	مُسْتَقَال		استَقُ	pass. استَقِيْلَ

Ad

*) Infinitivus IV. Conjugationis est pro أَقْوَال _ε Inf. Xae pro

استَقْوَال _ε Scilicet ex reg. II. 2. pag. 15. illa forma in

اقتَالَ _ε haec in استَقَال _ε transit. Terminatio foem. vel ar-

bitrarie vel ad differentiam a Praeterito indicandam accessit.

D) *Ad Verba Lam Waw et Je.*1. Ex tribus formis originariis *Lam Waw*

a) غَرَوَ b) غَرُوَ c) غَرُوْ

existunt sec. regulas literarum اوي

a) غَرَا b) غَرَيَّ c) غَرُوْ

Secundae exemplum est رَضِيَ gratum habuit, tertiae

سَرُوْ potitus fuit.

2. Ex tribus formis originariis *Lam Je*

a) رَمِي b) رَمِي c) رَمِيْ

existunt iisdem ex canonibus

a) رَمِي b) رَمِي c) رَمِيْ

Formae رَمِيْ possunt igitur 1) *vel* a verbo *Lam Waw* *vel* ab alio *Lam Je* descendere 2) si a verbo *Lam Je* derivantur, mediam *jam* ab origine Cefratam *jam* Dammatam supponunt; id quod in significationem ipsam non raro influit atque ad dignoscendas diversas radices, quas Lexica saepe promiscue confundunt, magnopere valet.

3. Ean-

3. Eandem ob causam non silenda est *tertia* classis formarum originariarum

a) غَزَا b) غَزَا c) غَزَا

quae vero secundum canones اوي transiit in

a) غَزَا b) غَزِي c) غَزُو

adeoque 1) formae غَزَا et غَزُو ad verbum, vel Lam Waw et Lam Eliph pertinere possunt. Unde rursus diversitati significationis in forma, ut videtur, plane eadem locum dari intelligimus. 2) Forma غَزِي

in flexionibus jam sub forma رَضِي jam sub alia

رَضِي latere videtur. De Quiescentibus Lam Eliph et Syra Dialectus et parallelum ٲ quiescens Hebraeorum abunde testatur.

4. Forma غَزُو suum و quoties per regulas اوي fieri potest, retinet, ut forma رَضِي suum ي

Hinc 3. perf. foem. Praet. سَرَوْتُ 3. perf. f. dual. سَرَوْتَا

5. Praeteriti a) Phathha in Futuro mediae radicali — verbi Lam Waw dat Damma, verbi Lam Je Cefre,

Cesre, nisi maneat ob gutturalem, ut قيسري

b) *Damma* Praeteriti etiam in Futuro c) pro *Cesre* ponitur *Phathha*,

6. *Ultima radicalis Futuri* ubique (excepta forma *antithetica*, ubi per *Phathha* enunciatur) quiescit. In forma *apocopata* adeo omittitur.

7. *Ultima radicalis Participii I. Conjugationis*, quoties *Cesre penultima* minuitur, non scribitur.

E) *Ad verba dupliciter imperfecta.*

Flectuntur quidem haec verba ad easdem regulas, quae e Schematibus imperfectorum colligi possunt. Sed comparatio illa cum sine dispendio temporis promptaque exercitatione fieri non possit, tabula hac proposita molestiae quid tollitur. Verbum ^أرأى unicum est sui generis, ^ع post ^ج gezmatum elideas, quod tamen apud Poetas nonnunquam tenet, ubi et Imp. legitur ^عأرى vel ^عأرى. Alia id genus verba non nisi in IV. Conjug. ^ج medium possunt abjicere.

Verba dupliciter Imperfecta.

Infinit.	Partic.	Imperat.	Futur.	Praeter.
أَوْبَا	أَيْبُ	أَبْ	يَبُوبُ	أَبَ
سَوَاءٌ	سَايٌ	سُوْ	يَسُوْ	سَاءَ
جَبَّةٌ	جَايٌ	جِيْ	يَجِيْ	جَاءَ
أَتْنَا	أَتِ	أَيْتِ	يَأْتِي	أَتَى
فَأَيَّا	فَا	أَنَا	يَنَّا	فَأَى
رَأْيَا	رَا	رَا et رَاةٌ	يَرِي	رَأَى
وَقْبَا	وَاتِ	قِ et قَدْ	يَقِي	وَأَقَى
وَجِيَا	وَاچِ	أَيْچِ	يُوجِي	لُوجِي
شَبَا	شَاوِ	أَشِيْ	يَشْوِي	شَوَى
فُؤَّةٌ	قَاوِ	أَقُوْ	يَعْوِي	قَوَى
حَيَوَةٌ	حَايِ	أَحِيْ	يَحْيَا	حَايَى
أَيَّا	أَوِ	أَيُوْ	يَأْوِي	أَوَى
وَأَيَّا	وَأِ	أِ et أَهْ	يَأِي	وَأَى

Passiva

Activa

Futur.

Imper.

Futur.

أَتَقَاتِلُ

تَقَاتِلِي

أَتَقَاتِلُ VI.

أَتَقَاتِلِينَ

أَتَقَاتِلِي

أَتَقَاتِلِينَ VII.

أَتَقَاتِلِينَ

أَتَقَاتِلِينَ

أَتَقَاتِلِينَ VIII.

Formari nequit

أَتَقَاتِلِينَ

أَتَقَاتِلِينَ IX.

أَسْتَقَاتِلُ

أَسْتَقَاتِلِي

أَسْتَقَاتِلُ X.

Formari nequit

أَقَاتِلِي

أَقَاتِلُ XI.

أَقَاتِلِينَ

أَقَاتِلِينَ

أَقَاتِلِينَ XII.

أَقَاتِلِينَ

أَقَاتِلِينَ

أَقَاتِلِينَ XIII.

1. Primae Conjugationis flexionem finalem omnes reliquae sequuntur.

2. Praeterita et Activa et Passiva exhibentur jam p. 35. 36. Participia vero p. 22. 23. Imperativi passivi non formantur.

3. Conj. V. et VI. in secundis personis ت fer-vile formativum ob alterum ت, quod habent, cha-racteristicum plerumque non assumunt. تَكْسَرُ

pro تَتَكْسَرُ Formae per vocales a similibus in Fu-turis Conj. II. III. discernendae!

4. In Conjugationibus IX. et XI. literae ultimae geminatae legem de literis geminatis universalem quam dedimus p. 43. reg. 1. sequuntur, ut Tefchdid cessante duae literae duplices resolvantur, quoties ultima earum gezmanda occurrit. Sic 3. perf. m. أَصْفَرْتُ 2. perf. m. vero أَصْفَرْتَ foem. أَصْفَرْتِ etc. In Futuro Apocopato tamen est ipsis triplex forma, aequae ac in Imperativo:

أَصْفِرْ	أَصْفِرْ	أَصْفِرْ	Fut.
أَصْفِرْ	أَصْفِرْ	أَصْفِرْ	Imp.

8. Praefixa Verborum.

ف interrogativum, an? et utrum? si, qui rogatur, propius abest.

ب Nonnisi in lingua *vulgari* etiam verbis praefigi potest. v. Callenbergica Colloquia in Chrestomathia Hirtiana p. 541. مَا بَقْدِيرْ pro

بِتَعْنَلْ non possum p. 542. مَا بَقْدِيرْ ages.

س in futuris, quae tempus futurum vere intelligi indicant. A سَوْفَ deinde.

في hebr.

ق (hebr. קָ) etiam Nominibus praefigitur. Notat et atque apodosin quamcunque; Si stricte sumitur: et consequenter. . .

ل (ab الي) ante futura: Ut. Si antecedit praefixum aliud, gezmatur. قَلْبَتَوَكَّرْ ut vero confidat.

ج ante verba, quae apodosin affirmativam faciunt, etiam ante nomina, si verbum in apodosi nullo exprimitur. Denique sine omni emphasi pleonastice. Futuris, quibus praefigitur, Praeteriti significationem affert. تَبَيَّنْ facit.

و Et. v. supra.

9. Schema Suffixorum. (متصله)

A) In Verbis.

lingua cultiori

lingua vulg.

قَتَلَنِي

occidit me

قَتَلْنِي

قَتَلْنَا

— nos,

قَتَلْنَا

قَتَلَكْ

— te masc.

قَتَلَكْ

قَتَلَكْ

— te foem.

قَتَلِكْ

قَتَلَكِي

E 4

lingua

lingua cultiori

lingua vulg.

قَتَلَكُمْ	occidit vos masc.	قَتَلَكُمْ
قَتَلَكُنَّ	— vos foem.	et sic porro.
قَتَلَكُمَا	— vos duos.	
قَتَلَهُ	— illum.	
قَتَلَهَا	— illam.	
قَتَلَهُمْ	— illos.	
قَتَلَهُنَّ	— illas.	
قَتَلَهُمَا	— illos duos.	

1. Tertia pluralis اُ servile abjicit قَتَلُونِي occiderunt me, secunda و assumit قَتَلْتُمُونِي occidistis me.

2. Si plura Suffixa uni formae subjunguntur affixum primae personae propius abest ab illa, quam affixum secundae, et sic porro.

3. Pro اَنْصُرُونِ interdum invenitur ن ut اَنْصُرُونِ adjuvate me.

4. In lingua vulgari dicitur يَغْتُلُكَ occidet te masc. يَغْتُلُكِ occidet te foem. In reliquis flexionibus ultima syllaba fut. manet composita.

B) In

B) *In Nominibus*

quae, ut Suffixum recipiant, ن *casuum* tollunt, in foemininis ت pro ة finali scribunt, idem observatur Suffixorum Schema, his exceptis:

1. ي faepissime adhibetur, pro ني

2. ي enunciatur per ي si suffigitur voci in unam e literis اوي desinenti, ut خطاياي *peccata mea*, ا غلامَيّ a غلامَيْنِ *duorum puerorum meorum* مُسْلِمَيّ a مُسْلِمَيْنِ *fidelium meorum*.

3. هُي, هُنَّ, هُمَا, هُمْ, هُ, post Cefre aut ي, pro Damma habent Cefre, ut بِهَيَا, عَلَيْهَ, —

4. Praef. لِي cum affixis (praeter ي ubi لي) habet Phathha: لَهْ

Generatim

1. ي finale quiescens in Phathha permutari potest cum ا ut رَمَاهُ et رَمِيَهُ *jecit eum* قَتَاهُ et قَتِيَهُ *puer ejus*.

2. Vocola **أَيَّا** recipit suffixa, separatim ponenda, ut hebr. **אֵן**

3. Aliqui addunt **ي** in fine *secundae* personae sing. *foem.* ad distinctionem a masc. dum scribunt sine vocalibus, ut **أَيَّاكِي** -

Obf. Pronomina et Particulae, quae seorsim poni solent, pars Lexici sunt.

CAPVT QVINTVM S Y N T A X I S.

I. De Nomine.

I. *Adverbia* exprimuntur per Substantiya, jam in secundo casu posita, jam per ب praefixum aut علي آلي الآن intra آلي داخِل distincta. من آلي *hactenus*.

II. Vocula غَيْر utuntur ut α privativo: αργατος και ανα- τασκευατος.

Relatio Casuum.

III. *Secundo* Casu, praeter eas causas, quae jam dictae sunt p. 30. nro. 4. et p. 33. de و pro مع cum posito, ponuntur a) Nomina, ubi Latine tanquam, vel: quoad poneres, quae statum subjecti designant فَرَسَانَا شَتَّوْا invadunt ut equites, شَحْبَا رُطِطَ rupit ille prae pinguedine, b) inprimis post verba Substantiva, ac verba nominandi, sentiendi, opinandi, videndi, sciendi: هُوَ صَيَّرَ فَرَسًا نَبِيًّا: هُوَ يَسِّي مُحَبَّدًا *ille factus est Christianus*.

is nominetur Muhammed. عَلِمْتُ زَيْدًا

Scio, Zaidum surgere. قَائِمًا

V. In quæstionibus, quot? quando? quam
procul? quanti? etiam Particulæ ut Nomina casum
secundum habent: رُبْعًا sc. يَوْمًا quarto die.

Idem adverbialiter ponitur شَرًّا male — (quorum
pertinet Infinitivus verbo junctus قَالَ قَوْلًا) et in
mensuratis (e. g. قَفِيرٌ شَعِيرًا semimedimnus
hordei, رَطْنٌ زَيْتًا libra olivarum.) ac ponderatis.

V. Post سَوَّى, سَوَّى et سَوَّى præter neces-
sario ponitur secundus casus. Post alia nomina si-
milia خَالًا, عَدًا, حَاشَا indifferenter aut secun-
dus, aut tertius Casus poni potest. *Giarum, ed. Er-
pen. p. 81.*

VI. Secundum casum etiam possunt interjectiones
ذَوْنَكَ differ, رُوَيْدًا sine (imperative) *accipe*,
عَلَيْكَ زَيْدًا adhaere e. g. *esto Zaido.* v. Librum centum regentium ed. Erpen.
p. 144. Idem fit masculinis post interjectiones: بَعْمٌ

• quam

o quam bonum ! et *يَيْسَ* o quam malum, nisi sequens nomen habeat *ال* articulum. Tum enim in masculinis quoque (ut univérse fit in foemininis) habet primum casum sine Nunnatione. ib. p. 155.

VII. Praedicatum ad verbum *كان* ponitur, in secundo casu: *كان زيدٌ قايماً* Verbum *كان* imitantur alia id genus verba, ut *قَيْسٌ non est*, *مَا بَرَحَ* *مَا أَنْفَكَ* *non cessavit*: *مَا دَامَ* *non destitit esse*; *مَا قَتِيَ* *non defecit*, *مَا دَامَ* *aliquamdiu fuit*, *أَمْسَ* *sero ivit*, *بَاتَ* *nocte fuit*, *ظَلَّ* *die fuit*, *أَصْبَحَ* *mane fuit*, *أَصْحَى* *meridie fuit*. *صَارَ* *factus est*. Idem efficiunt *مَا* et *لَا* si sunt pro *يَيْسَ* ut *مَا زَيْدٌ قايماً* ut *يَيْسَ*

VIII. Infinitivus etiam, si *modum finemque* indicat, in secundo casu ponitur. *قامَ أَجْلاً* *sur-*
rexit ad honorandum.

VIII. -Tertius casus eas praeter causas, quae pag. 30. nro. 4. anticipantur, ponitur in comparationibus: *أَفْضَلُوا النَّاسَ* *meliores, hominum i. e. optimi*; etiam, si patiens nequitur agenti *ضَارِبٌ زَيْدٌ*

percutiens Zaidi i. e. *Zaidum*. Quid? quod si passivo
 jungitur quaedam alia rei determinatio: مَضْرُوبٌ
 أَطْهَرُ حَسَنٌ وَجْهٍ *percussus dorso. pulcer*
faciei, i. e. *quoad faciem*.

X. Post Pronomen أَيّ ponitur *tertius* Casus.
 أَيّ كِتَابٍ

Sic et vox كُنْ quia Substantiva est, tertium
 casum postulat, nec non غَيْرٌ *praeter*, et similes.

XI. Alloquuntur plerumque se invicem in se-
 cunda persona. Urbanitatis tamen est, nomen ejus,
 quem coram alloquuntur, ipsum in *tertia* persona
 sermoni implicare.

XII. a) Articulo si junctus aut aliunde deter-
 minatus (e. g. nomen proprium) est *Vocativus* ha-
 bet *primum* Casum sine Nunnatione. b) Indetermi-
 natus vero, vel in regimine positus etc. in *secun-*
do casu ponitur et *nunnatur*, cum Adjectivo suo,
 si quod *sequitur*. c) Adjectivum Vocativo
 in *Damma* terminato junctum vel *Damma*, vel
Phathha habere potest. v. *Guadagnoli*. d) In
Cesre Vocativus terminari *videtur*, vel intercedente
 ي v. p. 33. يَا لَيْدٍ vel omisso forte ي suf-

fixo-

fixo. Sic mihi explico يَا أُمِّي pro يَا أُمَّتِي
mater mea. cf. *Meninski*, p. 144.

De Articulo.

XIII. *Articulus* omittitur a) ante Substantivum,
quod cum Adjectivo efficit denominationem propriam:
بَيْتُ الْقُدْسِ idem quod: Hierosolyma. b) an-
te Adjectivum, si post verbum كَانَ est praedi-
cati loco. Cf. praeterea p. 33.

De Pronomine relativo.

XIV. Pronomen relativum الَّذِي saepissime
omittitur. زَيْدٌ الْعَالَمُ أَخُوهُ Zaid, *cujus* frater
est doctus. Ubi notes, a) praedicatum poni post
hanc ellipsin ante subjectum. Quid? quod b) casum
nominalis sequitur ante omissum pronomen sit i sive
masc. sive foem. زَيْدُ الْجَمِيلَةِ زَوْجَتُهُ
Zaidi, *cujus* uxor pulcra est الْجَمِيلَتَيْنِ زَيْدَتَيْنِ
Zaidos, *quorum* pulchrae sunt uxores.
Etiam si praedicatum illud in plur. fracto et sine ال
ponatur: رَجَالٌ جَمَالٌ نِسْوَاهُمْ viros, *quo-
rum* pulchrae sunt uxores.

XV. Substantivum, quod regitur a Participiis et Adjectivis vel Passivis vel Intransitivis, triplici modo post hanc ellipsin voculae الذي poni potest:

رَجُلٌ أَبْيَضُ أَسْنَانُهُ

— أَبْيَضُ أَسْنَانِهِ

— أَبْيَضُ سِنَا

homo, cujus albi sunt dentes — albus dentibus — et albus dentes. Sic رَجُلٌ مَضْرُوبٌ أَلَدٍ —

مَضْرُوبٌ أَلَدٍ et أَبْوَةٌ vir percussus patre — percussus (quoad) patrem — qui (i. e. cui) percussus pater ejus.

XVI. Pronomen relativum الذي qui, raro, ponitur cum Praefixo in casu obliquo. Pro بالذي in quo, dicitur به . . . الذي ut hebr.

2. De Verbo.

I. Multa verba vel ex originaria, quam habent, significatione vel ex usu jungunt nominibus particulas ل, إلی, عن, من, ب, فی, علی, ad quas attendere non est, ut fere videtur nonnullis, arbitrio cujusvis relictum. Quid? quod particulas illas

illas vel ante sententias integras, quae nominum loco sunt, ponunt : لا أَقْدِرُ عَلَيَّ أَنْ أَقُولَ . . . non possum dicere.

II. In Verbis quae Coniugationes usitatae sint, quibusque significationibus hae, id quod crebro fit, a norma supra p. 36. explicata recedant lexica doceant necesse est.

De significatione Temporum.

III. Praeteritum antecedente verbo كَانَ sensum Plusquamperfecti, Futurum vero sensum Imperfecti tunc induit. Optativus et Subiunctivus per aditas particulas تَوْ، إِنْ، إِنْ، cum etc. exprimuntur.

IV. In appretationibus et imprecationibus tertia persona Praeteriti pro Imperativo adhibetur. Sic nominato Imperatore addunt: خَلَّتْ خَلَاَقَتِهِ perenne esto ejus imperium. Deum nominant hoc modo: اَللّٰهُ جَلَّ وَعَلَا Deus, qui gloriosus sit et excelsus, et tum e. g. pergunt: فَرَجْ غُصْبَكَ detergat moerorem tuum,

V. Post تَمَّ non, لَمْ nondum, Futurum habet sensum Praeteriti, post مَا non, Praesentis.

VI. Post سَيّ, سَوْ, سَوْف Futurum propriae significationis tenax est, etiam in negationibus post لا non et post particulam fortius negantem تَنْ

VII. Infinitivus absolutus seu nomen actionis jungitur Verbo augendae significationis causa قَتْلُهُ قَتْلًا

3. *Anomaliae Generis et Numeri in Nominibus et Verbis.*

I. Nomina quaedam desinentia in ة sensu sunt masculina: ut خليفة *successio* i. e. *successor* Muhammedis غلامه *eruditio* i. e. *eruditus*, vid. *Gjavar-mia* Erpen. p. 2. Idem fit, ubi nomina regionum pro incolis ponuntur.

II. Pro neutris plerumque foeminina adhibentur.

III. Subiectum enunciationis seu Nominativus sequitur verbum. Rarius antecedit, inprimis sicubi ad plura enunciata extenditur, explicandum fere per: quod ad . . . attinet.

IV. Si subiectum in Nominativo ponitur ante Verbum, convenire debet hoc cum illo in persona. Etiam in numero et genere, nisi nomen sit plurale. Tum scili-

scilicet vel concordare *poteſt*, vel (ſi Subſtantivum non fuerit *maſc. hominum*, cum quo, etiam ſi ſit in plurali non fracto, congruat necesse eſt) in ſoem ſing. poni.

— أَلَا رَوْضُ أَرْتَجَفْتِ — أَلَيْسَا هَرَبْتِ

V. Si poſt verbum ponatur Nominativus, a) in *perſona* quidem cum illo *verbum* ſemper convenit; ſed, ſi dualis ille eſt vel pluralis, elegantius ponitur *Verbum* in *Singulari*.

VI. b) Si Nominativus eſt *maſc.* vel ſingularis vel dualis, verbum etiam in *genere* ei conſentit. Sed ſi ille fuerit *foemininus*, iſque *non hominis* a) licet ut verbum diſcrepet in genere, immo β) quoties intercedit quidquam inter nominativum et verbum, hoc in *genere* ut diſcrepet, *elegantiae eſt*.

VII. c) Si Nominativus fuerit *pluralis*, iſque vel non *maſculinus*, vel ſaltem *maſculinus fractus* — eadem obſervantur diſcrepantiae verbi, ſive Praeteriti ſive Futuri (v. *Michaelis Gramm. arab.* p. 241.) ut liceat *) verbo diſcrepare in *genere* et *numero*:

e. g. هَرَبَ الْيَسَاءُ et قَاتَلَتِ الرِّجَالُ

F 4

VIII.

*) „Poterit etiam dici cum verbo in Plurali هَرَبْنَ الْيَسَاءُ

aut, ſed minus *eleganter*: قَاتَلُوا الرِّجَالُ — *Durius* aurem
conſent

VIII. Eaedem regulae etiam valent de convenientia ac discrepantia, quae inter *Adjectiva* et *Suffixa* eorumque *Substantiva* in genere et numero intercedit. Inprimis Plurali, excepto *irrationali* (i. e. qui non sit nomen *personae*) sive masculino sive foeminino adjectivum, verbum, pronomen الذي et suffixa junguntur in foeminino singulari. جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ

تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ horti e quibus meant flumina.

Quid? quod Tebrizi ad Hamasam (p. 127. ed. Michaelis) suffixum foem. ها illic pluralem non fractum masculinum فتيان judicat respicere posse.

IX. Omnia fere, quae hoc in casu misceri possunt, in uno eodemque loco nonnunquam mixta deprehendes e. g. sub finem fab. XI. Lokmân. مِنْ أَوْلَادِ كَثِيرَةٍ

عَاجِزِينَ

X. In Pronominibus separatis pluralia raro, nisi de rationalibus, usurpantur. In irrationalibus ponitur neutrum sing. ut: هَذِهِ الْكُتُبُ hi libri.

XI.

هَرَبَتِ الزَّيْدُونَ censent dicere cum Plurali sano masc.

sed dicunt هَرَبَ الزَّيْدُونَ Dicit porro potest, sed minus

eleganter هَرَبُوا الزَّيْدُونَ Meninski. p. 163.

XI. Comparationis forma (v. p. 27. nro. 4.)
sine articulo posita non variatur per genus vel números, sed tantum per casus. Si ad indicandum Superlativum cum voce in tertio casu posita jungitur, manere saltem potest invariabilis per genus et números. Sive أَفْضَلُ النِّسَاءِ five فَضْلِي النِّسَاءِ
si de una, فَضْلِيَاتِ النِّسَاءِ si de duabus etc.

4. De Numeralibus.

1. Numeralia (أَسْبَاءُ الْعَدَدِ) inde a ثَلَاثَةٌ tres (quasi: trias) usque ad عَشْرَةٌ decem (q. decas) in formis foemininis substantive ponuntur, adeoque numeratum in tertio casu positum sequitur.

2. Eaedem tamen formae foemininae etiam ut adjectiva ponuntur, sed cum masculinis: رَجَالٌ ثَلَاثَةٌ viri tres. Formae masculinae vero cum substantivis foemininis: نِسَاءٌ ثَمَانٍ mulieres octo; quae generis imparitas etiam, si numerale sit ante Substantivum, observatur.

3. In Numeralibus ultra decem usque ad viginti minor numerus ponitur ante majorem, atque excepto unitatis numero, genera imparia plerumque

conjunguntur : اثنتا عشرة vel اثنا عشر ,
 ثلاث عشرة vel ثلاثة عشر Etiam secundum
 casum post se habent أَحَدٌ عَشَرَ رَجُلًا undecim
 viri أَحَدِي عَشَرَ أَمْرًا undecim mulieres.

4. Inde a *vicefimo* numero usque 99. minor an-
 tecedit, major vero *nasbatur*: أَحَدٌ عَشْرُونَ ,
 تِسْعَةٌ وَعَشْرُ أَلْفًا

5. A numero *centesimo* autem numeralia rursus
 ut substantiva ponuntur ثَلَاثَةُ مِائَةٍ أَلْفٍ أَمْرًا
 وَعَشْرَةٌ

6. مِائَةُ رِبْوَةٍ *decem* millia (vulgo sumunt pro: *decies*
centena millia. *Guadagnoli*.) dual. مِائَتَانِ *duae my-*
riades مِائَتَاتِ *plures myriades*. Sic etiam مِائَةُ *cen-*
tum millia. dual. مِائَتَانِ *ducenta*. مِائَتَاتِ *plura*
centena millia.

7. *Ordinalia* usque ad 10. atque inde a numero
 20. substantiva, à 10. usque 20. vero indeclinabilia
 sunt. حَادِيَةَ عَشْرِ *undecimus*, حَادِي عَشَرَ
undecima.

8. *Distributivus* intelliguntur numeralia bis posita, eaque nasbuntur.

9. Pro Ordinalibus etiam Cardinalia adhibentur.

10. In numeralibus per literas expressis minorem plerumque antecedit major: 2000. بَع 102. قَب. Nonnunquam tamen, ad imitationem characterum Indicorum, minores numeri in Mssis a dextra i. e. prius ponuntur. Sic 532. بَلث pro ثَلث v. *Bevergii Instit. Chronol. Arithmetices L. I. c. IX. §. 3.*

5. De Particulis.

1. Simplicitas linguae, quam qui excolerent, Oratores nunquam extiberunt, amat, aequae ac Homericum illud idioma, particularum abundantiam.

Affluunt inde et carmina et historiae voculis اِنْ, اِنْ, اِنْ, asseverationibus اِنْ, اِنْ, اِنْ, aliisque obtestationibus.

Copulae و et ف centies repetuntur. مِنْ et

مَا pleonastice crebro posita cum aliis particulis aut nominibus, difficultatem interpretationi subinde inferunt. Particula مَا adeo connectitur cum verbis نَعْم et بَيْس ut sit نَعْمًا, نَعْمًا et نَعْمًا bonus, elegans est, بَيْسًا malus, odibilis est.

II. Pleo-

II. Pleonastice ponitur نَفْسٌ et similia.

III. مَنْ saepe pleonastice nomini apponitur, sicubi intelligitur non de toto genere sed de parte vel classe. مَا جَاءَنِي مِنْ أَحَدٍ non venit ad me (quidquam) de ullo i. e. ullus.

IV. ^ل Etiam, ut ب de quo jam dictum est nro. 3. p. 32, et p. 54. pleonastice ponitur, praesertim ante praedicata, post ^{أَنَّ} ut تَعْدِيرٌ ^{أَنَّ} الله utique Deus est potens تَعْيِ السَّاءِ ^{أَنَّ} الله utique Deus est in coelis. Etiam ante verba : ^{أَنَّ} الله : تَحِبُّ الْمُؤْمِنِينَ namque Deus amat fideles.

V. ^ب modo supra dicto pleonastico ponitur in interrogationibus et negationibus. Sed etiam alibi nonnunquam redundat idque ante subjectum aequae ac ante Praedicatum. كَفَى بِاللهِ هَارِيَا sufficit Deus qua director. Giarum, ed. Erpen. p. 97.

Ellipfes.

كَادَ تَكْرَبَ, وَشَكَى *propo-*
fuit, طُعِنَ, عَسَى *coepit*, أَخَذَ, جَعَلَ *accidit*,
institit facere, omitti potest fequente Futuro.

Abest nonnunquam مِنْ post comparativum ex
 fenfu fupplendum: اَللهُ اكْبَرُ *Deus: eft major*
i. e. maximus.

Verbum fubftantivum كَانَ faepius fubintelli-
 gitur, quam exprimitur.

APPENDIX

DE

PROSODIA ARABUM.

Doctrinam de metris arabicis (العروض) ex-
 ponit cum aliis ibidem nominatis Dſialdin Abi Mo-
 hamed Abdalla Alkazragi (v. Caſiri Bibl. arab. Eſco-
 rial. T. I. p. 82. et 120.) quem arab. et lat. exhibet
Phil. Guadagnoli in *Inſtitut. ling. arab.* (Romae 1642.
 fol.) *Sam. Clerici* (*Clarke*) *Profodia Arabica ex auſto-*
ribus probatiſſimis (arabum ipſorum) *eruta* (Oxon.
 1661.) ob terminos technicos Arabum ibi retentos in-
 tellectu difficilis eſt, quos vero luculentius explicat
Guil.

Guil. Jones in *Commentariis Poet. Asiaticae* P. II. c. II. ed. *Eichh.* p. 24. — 66. et *Meuinski* in *Grammaticae suae Parte VII.*

I. Nititur vero Arabum Profodia syllabis longis ac brevibus, quibus suum *versum* (بيت *domum*, dictum) construunt. II. Quaevis syllaba sive per quiescentem sive per Gezm composita est *longa*. III. Carminum genera (البحور) *sedecim* numerant, quorum nomina arabica cum graecis comparata prodit *Jones* l. c. exemplisque illustrat. IV. Poësis Arabum nativa ingenii libertate dum plenus argumento animus, inspiratur, imaginum novarum, quippe quae e copiis regionum toto coelo a nostratibus et dissitarum et diversarum desumuntur, agmine distinguitur, oratione legibus logicis non adstricta jam commendatur jam vero in vitium vani obscurique multiloquii non potest non induci. V. Postquam dudum ante Mohammedem natura poetas Arabes formaverat, secundo post eum seculo *Ferahidi* primus extitit, qui de legibus poeticis inter Arabes praeciperet, mox imitatores nactus, dum literas inde ab Haschemidis colere coepissent, permultos.

PROGYMNASMATA
LECTIONIS ARABICAE.

١. وَأَمَّا عِلْمُ الْعَرَبِ الَّذِي كَانُوا يَتَفَاخَرُونَ
بِهِ فَعِلْمُ لِسَانِهِمْ وَأَحْكَامُ لُغَتِهِمْ وَنَظْمُ
الشُّعَارِ وَتَأْلِيفُ الْخُطَبِ *

1. „*Eruditio autem Arabum, (ante Mohamme-
dem) in qua gloriabundi fuerant, (erat) scientia lin-
guae suae et inquisitio dialecti suae et concinnatio poe-
matum et compositio liberae orationis.*„ *Abulpharag.*
Dynast. IX. Prooem.

٢. قَالَ ابْنُ قُرَيْسٍ الشُّعْرُ دِيْوَانُ الْعَرَبِ وَبِهِ
حِفْظُ الْأَنْسَابِ وَعِرْقَةُ الْبَنَاتِ وَمِنْهُ
تَعَلُّهُمُ اللَّغَةِ *

2. „*Dicit Ibn Phars: Poesis rationarium Arabum.*
In illa enim conservatio genealogiarum et notitia rerum
praecellentium atque ex illa peritia linguae.„ *E Galla-*
loddini libro مِنْ هُنَّ c. 29. *ap. Pocock. in Spec.*
Hist. Arab. p. 158. Momentum vero narrationis de
ratione genealogias servandi exponit *Cel. Eichhorn.*
in Monum. antiquissimae Historiae Arabum. p. 25.
§. 9. 10.

٣. كَانُوا

3. كَانُوا لَا يُهَنَّبُونَ إِلَّا بِغُلَامٍ يُوتَدُ أَوْ
شَاعِرٍ يَنْبَغُ فِيهِمْ أَوْ قَرَسٍ يَنْتَجُ ❖

3. "Non congratulati fuerunt nisi puero nato vel poeta ubi prodibat vel equus si partum enixus fuerat., Idem ib. v. Pocock, l. c. p. 160.

4. لَمْ يَكُنْ لِأَوَائِلِ الْعَرَبِ مِنَ الشَّعْرِ
إِلَّا الْأَبْيَاتُ يَقُولُهَا الرَّجُلُ فِي حَاجَتِهِ ❖

4. "Non erat primis Arabibus aliquid e poesi, nisi versus, quos edicebat quisque pro intentione sua., Idem c. 49. ap. Pocock. Hist. Arab. p. 161.

5. قَالَ شَيْسُ الدِّينِ النَّصَارِيُّ أَنْ قَبْلَ الْإِسْلَامِ
مَا كَانَ النَّتْرَبُ قُنُونٍ وَأَعْرَبَ الْكَلَامَ كَانَ النَّتْرَبُ
سَخِيَّةً لِلَّهِمْ مَغْطُورُونَ عَلَيَّ الْفَصَاحَةِ فَلَمَّا
جَاءَ الْإِسْلَامُ وَأَخْتَلِطَتْ الْأُمَمُ وَكَادَتْ
الْعَرَبِيَّةُ ❖

5. "Dicit Schemsoddin Christianus : quod ante Islam non fuerit ipsa regio regularum, sed arabice elocuti sunt sermonem, prout erat terra, libere. Erant enim illi nati in eloquentiae dedita (terra). Sed cum venisset Islam

أَلْعَرَبِيَّةُ تَتَلَاشِي قَدْعَا أَمِيرُ مَنُونِ أَبِي طَالِبٍ
أَبُو الْأَسْوَدِ الدَّوَلِيِّ وَوَضَعَ لَهُ قَوَائِينَ ❦

Islam confundebantur populi et parum aberat, quia Arabica lingua aboleretur. Hinc excitavit Imperator seculi Abitaleb Abulafwadum Dulitam et injunxit illi canones,, (sc. grammaticos scribere). Casiri Biblioth. Escorial. T. I. p. 1. e Schamsoddini Antiquitatum arabicarum historia.

6. وَكَانَ لَهُمْ مَعَ هَذَا مَعْرِفَةُ بِأَوَاقَاتِ
مَطَالِعِ النُّجُومِ وَمَغَارِبِهَا وَعِلْمُ بِأَنْوَاءِ
الْكَوَاكِبِ وَأَمْطَارِهَا عَلَى حَسَبِ مَا
أَنْتَرَكُوهُ بِغَرِطِ الْعِنَايَةِ وَطَوَّلِ التَّجَرُّبَةِ
لِإِحْتِبَاجِهِمْ إِلَيَّ مَعْرِفَةِ ذَلِكَ فِي أَسْبَابِ
الْمَعِيشَةِ

6. „Erat vero illis etiam cognitio temporum ortus stellarum et occasus earum et notitia oppositorum - ortuum - ac - occasuum stellarum et pluviarum - virium earum, quatenus affecuti illam fuerant multo studio longaque experientia, prout necessitas ipsa erat ad hanc
G cogni.

الْبَيْشَةِ لَا عَلَى طَرِيقِ تَعَلُّمِ الْحَقَائِقِ
وَأَمَّا عِلْمُ الْفِلَسْفَةِ فَلَمْ يَمْنَحْهُمْ اللَّهُ
شَيْئًا مِنْهُ وَلَا هَبَّا طَبَّاعَهُمْ لِعِنَايَةِ
بِهِ

cognitionem in ratione victus, neque in via disciplinae veritatum. Sed quod ad philosophiae cognitionem, minime dedit illis Deus quidquam ex ea, neque etiam disposuit indolem ipsorum ad studium ejus., Abulpharag. Hist. Dynast. prooem. Dynastiae IX.

7. وَكَانَتْ عُلُومُهُمُ الْأَنْسَابُ وَالْأَنْوَارُ
وَالْتَّوَارِيخُ وَتَغْيِيرُ الرُّوْيَاءِ

7. „Erant scientiae ipsorum (ante Mohammedem) genealogiae, et stellae, et epochae - temporis *), et explicatio somnii., Abulfedae Ann. Moslem. ap. Affeman, Biblioth. or. P. II. T. III. p. DXC. Consentit Schahrestan ap. Pocock l. c. p. 164. Et fere iisdem studiis hucusque teneri Arabes v. ap. Niebuhr Descript. de l'Arabie p. 92 - 114.

بِسُوقِ 8.

*) Quam variae diversaeque fuerint Arabicis tribubus temporum Epochae ante Mohammedem v. Pocock. Spec. p. 172. ex Alkodai.

8. بِسُوقِ الْعُكَاظِ يَتَبَايَعُونَ بِكُلِّ
سَنَةٍ وَيَتَنَاشِدُونَ شِعْرًا وَيَتَفَاخِرُونَ
وَيَتَبَعَاكَظُونَ ❦

8. „In foro Ocat (prope Meccam) nundinabantur quovis anno et recitarunt mutuo poetica et gloria-bundi fuerant atque ocatizabant (i. e. de praecellentia et disputarunt et contenderunt)., Gauhari sub v. عكاظ coll. Alphiruzabadi. ap. Pocock. Spec. Hist. Ar. p. 159.

9. الْغُرَقَتَانِ الْمُتَقَابِلَتَانِ قَبْلَ
الْمَبْعَثِ هُمُ أَهْلُ الْكِتَابِ وَالْأُمِّيُّونَ
وَالْأُمِّيُّ مَنْ لَا يَعْرِفُ الْكِتَابَةَ فَكَانَتْ
الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى بِأَمْدِينَةِ وَالْأُمِّيُّونَ
بِمَكَّةِ ❦

9. „Duo genera (hominum) mutuo sibi occurren-tia ante missionem (Mohammedis) erant homines scriptiois et idiotae. Idiota vero, qui non novit scriptioem. Erant vero (illi) Iudaei et Christiani Medinae et Idiotae Mec-cae., Schahressan in sectione أَهْلُ الْكِتَابِ ap. Pocock. Spec. Hist. Arabum p. 156,

١٥. أَلَمْ يَكُنْ فِي أَلْفَةٍ مَّنْسُوبٍ إِلَيَّ أُمَّةٍ
 أَلْعَرَبِ وَهِيَ لَمْ تَكُنْ تَكْتُبُ وَلَا تَقْرَأُ
 فَاسْتُعِيرَ لِكُلِّ مَنْ لَا يَعْرِفُ أَلِكِتَابَةَ
 وَلَا أَلْقُرْآنَةَ ❦

١٥. „Omnio : in lingua originatur ad Ommah
 (vulgus) Arabum, quod scilicet neque scribebat neque
 legebat. Tunc transfertur ad quemvis, qui nescit scrip-
 tionem et lectionem.„ Scholion ex libro *Mogreb* ap.
Pocock. Spec. Hist. Arab. p. 156.

١١. أَلْبُعَلَّاتُ أَوْ أَلْمَذَهَبَاتُ وَهِيَ
 كُتِبَتْ فِي أَلْعُطِيَّيَ بِمَاءِ أَلذَّهَبِ وَعُلِقَتْ
 بِأَلْكَعْبَةِ فَلَذِيكَ يُقَالُ مَذَهَبَةٌ فَلَانْ إِذَا
 كَانَتْ أَجْوَنُ شَعْرَةٍ ❦

١١. „Moallakáth seu Modahabáth. Haec scribe-
 bantur in Aegyptiaco (panno albo ex lana) liquore auri
 et appendebantur in Caaba. Propterea dici solet Modaha-
 bah quidquam, si optimum habitum fuerat eius poema.„
 E Lib. *Mezhar*, ap. *Pocock*. l. c. p. 381.

12. وَالْمُسْنَدُ خَطُّ الْحَمِيرِ بِحَالِفٍ

خَطَّنَا هَذَا

12. „Mosnad scriptio Himjaraeorum. Posterior scriptio nostra haec., Gauhari in Lex.

13. وَمَا يَتَعَلَّفُ بِالْكِتَابَةِ أَنَّ أَوَّلَ

مِنْ خَطِّ الْعَرَبِيِّ إِسْمَاعِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَالصَّحِيحُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُ مَرَارُ بْنُ

مُرَّةٍ مِنْ أَهْلِ الْأَنْبَارِ وَقِيلَ أَنَّهُ مِنْ بَنِي

مُرَّةٍ وَمِنْ الْأَنْبَارِ أَنْتَشِرَتِ الْكِتَابَةُ فِي

النَّاسِ قَالَ الْأَصْهَعِيُّ ذَكَرُوا أَنَّ قُرَيْشًا

سَأَلُوا مِنْ أَيُّنَ لَكُمْ الْكِتَابَةُ فَقَالُوا مِنْ

الْحَمِيرَةِ

13. „Quod autem pertinet ad scriptionem, quod primus de scriptione Arabica (sit) Ismael (cui pax) manifestum est apud homines doctos, quod ille Marar fil. Marra ex tribu Anbar; dicitur enim, quod a filiis Marra et ab Anbar dimanaverit scriptio inter homines. Dicit Ashaeus: memorant, Koreischitas interrogasse:

الْحِيزَةِ *) مِنْ أَيْنَ لَكُمْ الْكِتَابَةُ فَقَالُوا مِنْ
 الْأَنْبَارِ وَرَوَى ابْنُ الْكَلْبِيِّ وَالْهَيْثَمُ بْنُ
 عَدِيٍّ أَنَّ النَّاقِلَ لِهَذِهِ الْكِتَابَةِ مِنْ
 الْحِيزَةِ إِلَى الْحِجَازِ هُوَ حَرْبُ ابْنِ أُمَيَّةَ
 بْنُ عَبْدِ شَمْسٍ بْنُ عَبْدِ مَنَاقِ الْغُرَيْشِيِّ
 الْأُمَوِيِّ وَقَدْ كَانَ قَدَّمَ الْحِيزَةَ فَعَمَّانَ إِلَى
 مَكَّةَ بِهَذِهِ الْكِتَابَةِ فَعَبَّلَ الْأَبِي سُوَيْبَانَ
 بْنُ

*Unde vobis scriptio? et dixerunt; Hirā. (Et roga-
 runt sc. alios:) Unde vobis scriptio? et dixerunt: ab
 Anbar. Memorat autem Ibn Calbi et Haithom fil. Adai:
 quod transferens hanc scriptiōem Hirā ad Hegāz hic
 Charb fil. Ommiah f. Abd Schams f. Abd Menāph **),
 Korēischita, Ommavita, et quod antea venerit Hiram
 et retro isrit Meccam cum scriptiōe hac. Dīctum fuit
 ad Abi Sophiān fil. Charbi; unde accepit pater tuus
 hanc*

وَسَأَلُوا
 *) Excidisse videtur

**) In Cel. Eichhorn. Tabula IV. ad Monumenta antiq. Hist. Ara-
 bum videas licet hanc Genealogiam.

بْنُ حَرْبٍ مِّنْ أَخَذَ أَبُو كَى هَذِهِ الْكِتَابَةَ
 قَتَلَ مِّنْ أَسْلَمَ بْنِ سِدْرَةَ قَتَلَ
 قَاتِ أَسْلَمَ مِّنْ أَخَذَتْ الْكِتَابَةَ قَتَلَ مِّنْ رَّاضِعَهَا
 مَرَارِ بْنِ مَرَّةٍ قَبَدَتْ هَذِهِ الْكِتَابَةَ فُبَبِلَ
 الْإِسْلَامَ بِتَغْلِيلٍ وَكَاتَتْ (*) بِحَرْيَرٍ كِتَابَةَ
 تَسْبِي الْمُسْنَدُ وَحُرُوفُهَا مَنُفَصَّلَةٌ غَيْرُ
 مُتَّصِلَةٌ كَانُوا يَمْنَعُونَ الْعَامَّةَ مِّنْ
 تَعْلِيمِهَا فَلَا يَتَغَاطَّاهَا أَحَدٌ إِلَّا بَازَنَهُمْ
 فَجَاءَتْ

*hanc scriptiorem, et dixit: ab Aslam fil. Sidrah, et
 dixit (quis) tertio: Aslam, unde accepisti scriptio-
 nem? et dixit; a lactente eam Marar fil. Morra.
 Incepit autem scriptio haec paululum ante Islam. Erat
 vero inter ingenuos scriptio nominata Mofnad, literae
 autem ipsius disjunctae nec juges. Prohibuerant vul-
 gus, ab iis discendis: neque se applicaverat unus ad
 cognitionem illius; cumque veniret lex Islami, non erat
 in*

*) Cel. Adler suspicatur legendum: بِحَرْيَرٍ

فَجَاءَتْ مِلَّةُ الْإِسْلَامِ وَتَبَسَّ بِحَمِيمٍ
 الْيَمَنِ مَنْ *) يَغُولُ وَيَكْتُبُ وَحَمِيمٍ
 كِتَابَاتِ الْأُمَمِ مِنَ الشَّرَفِ وَالْعَرَبِ اثْنَا
 عَشَرَ كِتَابَهُ وَهِيَ الْعَرَبِيَّةُ وَالْيُونَانِيَّةُ
 وَالْفَارْسِيَّةُ وَالْعِمْرَانِيَّةُ وَالرُّومِيَّةُ وَالْعَبْطِيَّةُ
 وَالْبَرْبَرِيَّةُ وَالْأَنْدَلُسِيَّةُ وَالْهِنْدِيَّةُ
 وَالصِّينِيَّةُ †

in omni Jemen, qui legeret et scriberet. Omnes au-
 tem scriptiones gentium Orientis et Occidentis duode-
 cim **) scriptiones ; quae sunt Arabica et Graeca et
 Persica et Hebraea et Romana et Aegyptiaca et Barbara
 et Andalusica et Indica et Sinica., Ibn Chalecan in
 historia virorum illustrium, ad finem vitae Al-Bua-
 bi ap. Cel. Adlerum in Diss. de scriptura Cufica. p. 11.

12.

14.

*) an potius يَغْرُ؟ Post مَنْ scribendum fuisset يَغْرُ؟

**) Exciderunt igitur duo nomina in sequentibus.

14. وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا
مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ
وَلَا الْإِيمَانُ * . . . وَمَا كُنتَ تَتْلُو
مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخْطُهُ
بِيَمِينِكَ * . . . قَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
الْنَّبِيِّ الْأَمِيِّ *

14. „Et cum indicari faceremus (nos sc. Deus) ad
te scriptum ex mandato nostro, non scriptionem nove-
ras, non librum, nec fidem., Coran. Sur. 42. v. 52.
„Nec scriptionem perlegere solebas antea e libro (ullo)
nec scribere eum dextra tua., ib. Sur. 29. v. 47.
„Credite Deo et legato ejus, prophetae idiotce., ib.
Sur. 7. v. 158.

15. وَأَنبَا فُلْنَا أَنَّهُ جَاءَ بِالْمُعْجِزَةِ
لَآئِهِ جَاءَ بِالْقُرْآنِ فِي زَمَانِ الْفُصَحَاءِ
وَالْمُبَغَّاءِ

15. „Dicimus illum venisse cum miraculo, dum ve-
nit cum Corano tempore eloquentissimorum et praestan-

H

tissi-

وَالْبَغَاءِ وَسَرَ مِنْ جَمِيعِهِمْ أَنْ يَأْتُوا
بِثَلَّةٍ فَأَعْجَزَهُمْ *

tiffimorum, et poscit ab omnibus illis, ut venirent cum similitudine ejus et comperit eos impotes.,, Ex Achmed Ibn Edris contra Judaeos ap. Maracc. p. 4. Prodromi ad Coranum. cf. locum parallelum Al Gazalii eadem de Corano gloriantis, ap. Pocock. Spec. H. A. p. 191.

16. وَأَمَّا رَأْيُ أَبُو بَكْرٍ كَثْرَةَ مَنْ
قُتِلَ أَمَرَ بِجَمْعِ الْقُرْآنِ مِنْ أَفْوَاهِ الرِّجَالِ
وَحَرِيرِ النَّخْلِ وَالْجُلُودِ وَتَرَكَ ذَلِكَ
الْمَكْتُوبَ عِنْدَ حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَرَ زَوْجِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمَّا تَوَلَّى
عُثْمَانُ

16. „Cum videret Abubecr multitudinem occidentium, jussit colligi Coranum ex ore hominum et corticibus palmarum et membranis. Deposuit autem hoc transcriptum apud Haphsam, filiam Omari uxorem Prophetæ, cui bene precetur Deus et benedicat. Cumque imperaret Othman videretque mutationes hominum in

عُثْمَانُ وَرَأَى اخْتِلَافَ النَّاسِ فِي الْقُرْآنِ
كَتَبَ مِنْ ذَلِكَ الْكِتَابِ الَّذِي كَانَ
عِنْدَ حَفْصَةَ نُسخًا وَأَرْسَلَهَا إِلَى الْأَمْصَارِ
وَأَبْطَلَ مَا سِوَاهَا ❦

*in lectionibus, descripsit ex eo apographo, quod erat
apud Haphsam exemplaria et misit ea ad fines et abole-
vit, quod erat praeter illud., Ismael Schiahinschia,
in vita Abubecri. v. Maracc. Coran. praef. p. 38.*

17. ثُمَّ دَخَلَتْ سَنَةٌ ثَلَاثِينَ فِيهَا
بَلَغَ عُثْمَانُ مَا رَفَعَ فِي أَمْرِ الْقُرْآنِ مِنْ
أَنَّ أَهْلَ الْعِرَاقِ يَقُولُونَ قَرَأْنَا أَصْحَاحَ
مِنْ قِرَاءَةِ أَهْلِ الشَّامِ لِأَنَّا قَرَأْنَا عَلَى
مُوسَى

17. Tum transibat annus tricesimus. In illo per-
venit ad Othmanum, ut deferret quis de causa Cora-
ni, quod Iracenses dicant: lectiones nostrae meliores
lectione Syrorum; legimus enim secundum Abu Musai
Ascharaeum; et Syri dicant: lectio nostra rectior lectio-

مُوسَى الْأَشْشَرِيَّ وَأَهْلُ الشَّامِ يَغُولُونَ
 قَرَأَتْنَا أَصَحَّ مِنْ قَرَاءَةِ أَهْلِ الْعِرَاقِ
 لِأَنَّا قَرَأْنَا عَلَى الْمُقْدَادِ ابْنِ الْأَسْوَدِ
 وَكَذَلِكَ غَيْرُهُمْ مِنَ الْأَمْصَارِ وَأَجْمَعَ
 رَأْيَهُ وَرَأَى الصَّحَابَةُ عَلَى أَنْ يُحْمِلَ
 النَّاسَ عَلَى التَّصْحِيفِ الَّذِي كُتِبَ
 فِي خِلَافَةِ أَبُو بَكْرٍ رَأْعَ وَكَانَ مَوْدُوعًا عِنْدَ
 حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَ وَتُخَرِّفُ مَا سِوَاهَا
 مِنَ الْمُصَاحِفِ الَّتِي بِأَيْدِي النَّاسِ فَتَعْمَلُ
 ذِكْرًا

*ne Iracensium ; legimus enim secundum Mokdad fil.
 Aswad ; et sic praeter eos aliae e provinciis. Et con-
 gregavit consilium et statuit (procerum) societas, ut in-
 jungeretur hominibus de exemplari, quod scriptum sit
 sub Chaliphatu Abubecri p. m. quodque esset depositum
 penes Haphsam, uxorem Prophetæ p. m. et dilaceraretur,
 quidquid praeter illud exemplarium, quae in ma-
 nibus hominum. Et fecit sic Et fuerunt,
 qui*

ذَلِكَ وَكَانَ الَّذِي نَسَخَ الْمُصَاحَفَ
 الْعُثْمَانِيَّةَ بِأَمْرِ عُثْمَانَ زَيْدَ ابْنِ ثَابِتَ
 وَعَبْدَ اللَّهِ ابْنَ الزَّبِيرِ وَسَعِيدَ ابْنَ
 الْعَاصِ وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ ابْنَ الْحَارِثِ
 ابْنَ هَاشِمٍ الْمُحْزُومِيَّ فَقَالَ عُثْمَانُ
 إِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِي كَلِمَةٍ فَأَكْتُبُوهَا
 بِلِسَانِ قُرَيْشٍ فَإِنَّمَا أَنْزَلَ الْقُرْآنَ
 بِلِسَانِهِمْ ❖

qui scripserunt exemplaria Othmanica ex mandato Oth-
manis Zaid f. Thabet et Abdalla f. Zabir et Said f.
Aas et Abdorrahman f. Hareth f. Hascham Mohzur-
maeus. Dixit vero Othman, si discrepantiam inveneri-
tis in voce, scribite eam in lingua Koreischitarum. Quo-
niam datus est Coranus in lingua eorum., Schiahin-
schia in vita Othmanis. Maracc. l. c. p. 39.

18. أَنْ حُدَيْقَةَ بَنُ الْيَمَانِي قَالَ
يُعْثِمَانُ ابْنُ عُقَانَ مَا كُنْتُ صَانِعًا إِذَا قِيلَ
قِرَاءَةٌ فَلَانٌ وَقِرَاءَةٌ فَلَانٌ وَقِرَاءَةٌ فَلَانٌ كَمَا
صَنَعَ أَهْلُ الْكِتَابِ فَأُصْنَعُهُ اللَّهُ فَجَمَعَ
عُثْمَانُ النَّاسَ عَلَيَّ هَذَا الْبُصْحَفِ وَهُوَ
حَرْفٌ نَزَائِدًا ❖

18. *Hodeipha fil. Jemani dixit Othmano fil. Ophani: ne facias, ubi dictum fuerit: lectio quaedam et lectio quaedam (i. e. lectionum varietas) sicut facit populus scripturae (Judaei et Christiani). Et persuasit illi; tunc Othman homines ad exemplar hoc conjunxit atque ipse avertit nimietatem.* „*Yahia Ebn Salam Bosfrensis sub init. expositionis Coranicae. v. Maracc. l. c. p. 40.* (1111 3.)

19. وَقَدْ وَقَعَ فِي الْأِسْلَامِ اخْتِلَافَاتٌ
شَتَّى كَمَا وَقَعَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الدِّيَانِ
بَعْضُهَا

19. „*Acciderunt autem in Islamo diffensiones diversae, ut accidit in reliquis praeter eam religionibus.*

Pars

بَعْضُهَا فِي الْأُصُولِ وَهِيَ مَوْضُوعُ عِلْمِ
الْكَلَامِ وَبَعْضُهَا فِي الْفُرُوعِ وَهِيَ
مَوْضُوعُ عِلْمِ الْفِقْهِ وَالْخِلَافِ فِي
الْأُصُولِ فَبُحْصِي فِي ثَلَاثِ قَوَاعِدٍ الْأُولَى
الْصِّغَاتُ وَالْتَّوْحِيدُ وَالثَّانِيَةُ الْقَضَاءُ
وَالْعَدْرُ الثَّلَاثَةُ الْوَعْدُ وَالْوَعِيدُ الرَّابِعَةُ
النَّبَرَةُ وَالْإِمَامَةُ وَأَمَّا مَذَاهِبُ
الْفُرُوعِ عَيْنَ الْمُحْتَلَفِينَ فِي الْأَحْكَامِ
الشَّرْعِيَّةِ وَالنَّسَائِلِ الْاجْتِهَادِيَّةِ فَلَمْ تَشْهُورْ
مِنْهَا

*Pars earum in fundamentis, quae objecta sunt discipli-
nae dialecticae, et pars earum in ramis, qui objectum
scientiae ejus, quod fas est. Diversitates in fundamen-
tis numerantur in quatuor schismatibus: Primum attri-
buta (Dei) et unitas, secundum decretum et potentia
(Dei) tertium praestituta utriusque generis (i. e. et
promissa et minae) quartum prophetia et Imamatus. . . .
Sectae autem ramorum diversorum in judicio legitimi et*

مِنْهَا أَرْبَعَةٌ مَذْهَبٍ . . . وَأَمَّا كَانَ الْجِتْهَادِ
 إِيْضًا أَرْبَعَةٌ الْكِتَابُ وَالسُّنَنُ وَالْإِجْمَاعُ
 وَالْغَيْبَاسُ . . . وَمِنْ الْأَيْمَةِ دَاوُدُ الْأَصْغَهَانِيُّ
 فَتَى الْغَيْبَاسِ أَصْلًا وَأَبُو حَنِيفَةَ شَدِيدُ
 الْعِنَايَةِ بِهِ وَرُبَّمَا يُقَدِّمُ الْغَيْبَاسُ الْحَلِيَّ
 عَلَى أَحَادِ الْأَخْبَارِ وَمَالِكُ وَالشَّافِعِيُّ
 وَابْنُ حَنْبَلٍ لَا يَرْجِعُونَ إِلَى الْغَيْبَاسِ
 الْحَلِيِّ وَلَا الْخَفِيِّ مَا وَجَدُوا خَيْرًا
 أَوْ

*quaestionum dubiarum, celebres quidem ex illis quatuor
 sectae . . . Et origines dubitandi nunc quidem
 quatuor: Liber (Corani) et Sonna (traditiones) et
 Consensus (i. e. Analogia) et Ratio. Atque ex Ima-
 nis (Antislitibus) David Isphahanensis secludit ratio-
 nem penitus. Sed Abu Hanipha (Alnooman Ibn Tha-
 bet *) magnus studio erga eam et frequenter praeferri
 jubet rationem manifestam particularitati exemplorum.
 Maleka vero (Ibn Anas) et Saphaeus (Mohammed
 Ibn*

*) Obiit a. H. 150. v. *Abulpharag.* Dynast. IX. p. 219.

أَوْ إِمْرًا وَتَبَيَّنَهُمْ اِخْتِلَافٌ فِي الْأَحْكَامِ
وَلَهُمْ فِيهَا تَضَائِفٌ وَعَلَيْهَا
مُنَاطَرَاتٌ وَلَا يَلْنُّ بِذَلِكَ تَكْفِيرٌ وَلَا
تَضْلِيلٌ ❖

Ibn Edris) et (Ahmed) Ibn Hanbal non redeunt ad rationem sive manifestam sive obscuram, dum invenerunt historiam (quandam) aut dictum. Est quidem inter hos diver-
sitas in judicando iisque de eo libri et in id disputationes,
sed non adhaeret per hoc abnegatio (religionis) neque
errantia., Abulpharag. Dynast. IX. p. 166. 167.
170. 171.

20. مَاسَرَجَوِيَّةُ الطَّبِيبُ الْبَصْرِيُّ
سَرْيَانِي اللُّغَةِ يَهُودِي الْمَذْهَبِ وَهُوَ
الَّذِي تَوَلَّى فِي أَيَّامِ مَرْوَانَ تَفْسِيرَ كُنَاشِ
أَهْرُونَ النُّسِ إِلَى الْعَرَبِيِّ ❖

20. „Masargavia, Medicus, Bassorensis, Syrus
lingua, Judaeus religione. Hic primus instituit
in diebus Meriwani (Chaliphae a. Heg. 64.) interpre-
tationem Syntagmatum Aharonis Presbyteri in Arabi-
cum., Idem p. 198.

21. فَنَعَ (أَلْوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ)
 الْكِتَابَ النَّصَارِيِّ مِنْ أَنْ يَكْتُبُوا أَلْتَفَتَرَ
 بِالرُّومِيَّةِ لِكِنْ بِالْعَرَبِيَّةِ ❖ وَقِيلَ أَنَّهُ
 كَانَ لَحَاقًا لَا يَحْسُنَ النَّحْوُ ❖

21. „Veniit (Valed fil. Abdol- Male) scribas
 Christianos, ut ne exararent codices publicos graeca lin-
 gua sed arabica. ... Dicitur fuisse valde errans in pronun-
 ciatione nec bene se habuisse quoad Grammaticam (arabi-
 cam)., Idem p. 201. Chalipha erat Walid ab a. Heg. 86.
 jam in Hispaniam usque imperii fines proferens.

22. قَالَ الْقَاضِي صَاعِدُ بْنُ أَحْمَدَ
 الْأَنْدَلُسِيُّ أَنَّ الْعَرَبَ فِي صَدْرِ الْإِسْلَامِ لَمْ
 تَعْنِ بِشَيْءٍ مِنَ الْعُلُومِ إِلَّا بِلُغَتِهَا
 وَمَعْرِفَةِ أَحْكَامِ شَرِيعَتِهَا حَاشَا صِنَاعَةِ
 الطَّبِّ

22. „Dicit Iudex Said fil. Ahmed Andalusius:
 quod Arabes in principio Islami non posuerint studium
 in quolibet e scientiis, praeterquam in lingua sua
 et scientia iudicii juris sui, praeter artem medicinae.

Erat

الطَّبِّ فَإِنَّهَا كَانَتْ مَوْجُودَةً عِنْدَ
أَقْرَابٍ مِنْهُمْ غَيْرُ مَنكُورَةٍ عِنْدَ جَاهِلِيَّهِمْ
يَحْتَاجُ النَّاسُ طَرَا إِلَيْهَا قَهْدٌ كَانَتْ
حَالُ الْعَرَبِ فِي الدَّوَلَةِ الْأُمَوِيَّةِ (١) قَلِيلًا أَدَالَ
إِلَهُ تَعَالَى لِنَهْشَبِيَّةٍ . . وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ
عَنِيَ مِنْهُمْ بِالْعُلُومِ الْخَلِيفَةُ الثَّانِي
أَبُو جَعْفَرٍ الْبَنْصُورُ وَكَانَ مَعَ بَرَاعَتِهِ فِي
الْفِغْهِ كُلِّمَا فِي عِلْمِ الْفِلَسْفَةِ وَخَاصَّةً
فِي

Erat enim ea omnino inventa apud quosdam ex iis, non ingrata apud omnes ob necessitatem hominum, qui accurrunt ad illam. Haec igitur erat conditio Arabum sub statu Omnavidarum. Cum convertisset vero Deus O. M. (res) ad Haschemidas, fuit primus, qui operam daret ex iis in literis Chalipha secundus Abu Gaaphar Almanfur (inde ab a. H. 137.) fuitque praeter praecellentiam suam in jure divino captus scientia

*) Alias: الْأُمَيَّةُ Omniadavum.

فِي عِلْمِ النُّجُومِ ثُمَّ لَمَّا أَقْضَيْتِ الْخَلَافَةُ
 فِيهِمْ إِلَى الْخَلِيفَةِ السَّابِعِ عَبْدِ اللَّهِ
 الْمَمُونِ بْنِ هَرُونَ الرَّشِيدِ تَمَّ مَا بَدَأَ
 بِهِ جَدُّهُ الْمَنْصُورُ فَأَفْعَلَ عَلَى طَلَبِ الْعِلْمِ
 فِي مَوَاضِعِهِ وَدَاخَلَ مُلُوكَ الرُّومِ وَسَأَلَهُمْ
 صَلْبَةً بِمَا لَدَيْهِمْ مِنْ كُتُبِ الْفِلَسْفَةِ
 فَبَعَثُوا إِلَيْهِ مِنْهَا مَا حَضَرَهُمْ قَاسَتْ جِدَاتُ
 لَهَا

*tia Philosophiae et peculiariter scientia stellarum. Tunc cum procederet Chaliphatus in iis ad Chalipham septimum Abdalla, Almáman, fil. Harum Alraschid (circa a. H. 204.) perfecit, quod inceperat pro avus ejus, Almanfur, et laboravit in inquirenda scientia in sedibus ejus, adiitque reges Graecos, petiit ab iis valde, de eo quod penes ipsos e libris philosophiae, et miserunt ad ipsum ejus generis quidquid tenebant, et quaesivit iis solertiam interpretationis *), injunxitque eis notitiam*

ver-

*) Contra litteras Renaudoti ad Andr. Dacierium, impressas in Fabricii Bibliotheca gr. I. II. c. 24. p. 861. defendit Arabum e graeco falsas versiones iudex peritissimus Casiri Catal. Biblioth. Escorial. P. I. p. 238.

لَهَا مَهْرَةٌ أَلْتَرَجِمَهُ وَكَلَّفَهُمْ أَحْكَامَ تَرْجَمَتِهَا
فَتَرْجَمَتْ لَهُ عَلَى غَايَةِ مَا أَمَكَّنَ ثُمَّ حَرَّصَ
النَّاسَ عَلَى قِرَاءَتِهَا وَرَغَّبَهُمْ فِي تَعْلِيمِهَا
فَكَانَ يَخْلُؤُا بِالْحُكَمَاءِ وَيَأْتِسُ مَنَاطِرُهُمْ
وَيَلْتَدُّ بِمَذَاقِ انْتِهَامِهِمْ وَلِذَا عَزَمَ أَلْمَامُونُ
عَلَى رَصْدِ الْكَوَاكِبِ تَقَدَّمَ إِلَيْهِ وَإِلَى جَمَاعَةٍ
مِنَ الْعُلَمَاءِ بِالرَّصْدِ وَإِصْلَاحِ (*) أَلَّاتِهِ فَفَعَلُوا
ذَلِكَ

versionis earum, verteruntque ipsi optime, quantum fieri potuit. Tum incitavit homines ad lectionem eorum et aviditas eorum (erat) in cognitione eorum, fueruntque familiares cum eruditis et amice usus est eorum disputationibus et delectatus fuit eorum commentationibus Cumque applicaret se Almamun ad observationem stellarum, progressus est ad id et ad congregationem peritorum in observando et concinundo, quae pertinent ad id; feceruntque hoc in coelo in Simasia

(57-

*) V. L. أَلَّاتُهُ instrumentorum.

ذَلِكَ بِالشَّاسِيَةِ بَبْغَدَانَ وَحَبْلَ قَاسِيُونَ

بِدَامَشَقْ

(συνασία) in Bagdad et in monte Casion ad Damascum.,
Abulpharag. l. c. p. 246. 248.

23. وَزَيْدُ بْنُ رَفَاعَةَ قَدْ أَقَامَ بِالْبَصْرَةِ زِمَانًا
طَوِيلًا وَصَادَفَ بِهَا جَمَاعَةً لِأَصْنَافِ الْعِلْمِ
فَصَحَبَهُمْ وَخَدَمَهُمْ وَكَانَتْ هُدًى أَلْعَصَابَةِ قَدْ
تَأَلَّفَتْ بِالْعِشْرَةِ وَقَدْ صَافَتْ بِالصَّدَاقِ وَاجْتَمَعَتْ
عَلَى الْغُدْسِ وَالطَّهَارَةِ وَالصَّحَابَةِ قَوْصُوعًا
بَيْنَهُمْ مَذْهَبًا نَرَأُوا اللَّهَ قَرَّبُوا بِهِ الطَّرِيقَ
إِلَى

23. „Zaid fil. Raphaa substitit (circa a. H. 373.)
Basorae per longum tempus. Invenit autem ibi societatem
variarum formarum scientiae et associavit se illis coluitque
eos. Erat enim haec conjunctio ut connecteretur sodalitio et
integra esset amicitia et se congregaret super sanctimonia
et puritate et integritate posueruntque inter se sectam,
cogitantes, quod appropinquent in ea via ad felicitatem

in

إِلَى الْفَوْرِ يَرْضَوْنَ إِنْ أَلَّهِ وَذَلِكَ أَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّ
الشَّرِيعَةَ قَدْ قُدِّسَتْ بِالْجَهْلَاتِ وَاخْتَلَطَتْ
بِالْظَّلَالَاتِ وَلَا سَبِيلَ إِلَيَّ غَسَلَهَا وَتَطَهَّرَهَا إِلَّا
بِالْفِلْسَفَةِ وَزَعَمُوا أَنَّهُ مَتَى أُتْنِطِبَ الْفِلْسَفَةَ
أَلْيُوقَانِيهِ وَالشَّرِيعَةَ الْعَرَبِيَّةَ فَقَدْ حَصَلَ الْكَمَالُ
وَصَنَعُوا خَمْسِينَ * رِسَالَةً فِي خَمْسِينَ نَوْعًا
مِنَ الْحِكْمَةِ وَمَقَالَةً حَادِيَةَ وَخَمْسِينَ
جَامِعَةً لِأَنْوَاعِ الْمَقَالَاتِ عَلَى طَرِيقِ الْإِخْتِصَارِ
وَالْإِيْجَازِ

*in gratia Dei. Haec vero: quod dicunt, legem esse
contaminatam ineptiis et permixtam erroribus, neque
viam esse ad eluendam illam et purgandam nisi in Philo-
sophia. Cogitant nimirum, quod dum componeretur
Philosophia Graeca et lex Arabica, tunc proveniret per-
fectio. Composuerunt etiam quinquaginta epistolas in
50. genera sapientiae et tractatus quinquagesimus primus
colligens genera tractatum ad modum compendii et ab-
bre-*

*) Quemvis fere tractatum minorem Arabes nomine *Epistolae* in-
scripsisse, notum est ex praef. Pocock. ad *Epistolam Hui Ibn
Jokan*.

وَالْإِيجَانِ وَسُبُوها رَسَائِلَ أَخُون الصَّغَاءِ
وَكَتَبُوا فِيهَا أَسْمَاءَهُمْ وَبَدَّوْها فِي الْوَرَقَيْنِ
وَوَهَبُوا لِنَاسٍ وَحَشَوْها هَذِهِ الرِّسَائِلَ
بِالْكَلِمَاتِ الدِّيْنِيَّةِ وَأَمْثَالِ الشَّرْعِيَّةِ وَالْحُرُوفِ
الْبُجْتَنَةِ وَالطَّرْفِ (*) الْبُتُونَةِ وَهِيَ
مَبْنُوتَةٌ مِنْ كُلِّ قَنٍّ بِلا إِشْبَاعٍ وَلَا كِفَايَةٍ
فهي

breviationis **). Nominant eas Epistolae Achuna Alsa-
pha (fratres puritatis) celant autem in iis nomina sua,
et dispergunt eas apud librarios et distribuunt eas ho-
minibus et farciverunt has Epistolae verbis religiosiis et
similitudinibus e lege petitis literisque (undique) collectis
modoque fucato. Est vero dispersum quid ex omni ge-
nere sine satiatione et sine satisfactione Suntque
tra-

*) V. L. ^{وَسَبَّوْها} الْمَهْوَمَةِ modo dormitante.

**) Extitit jam inter Arabes Encyclopaedia Philosophica scripta a
Jacob. Alcendi (circa a. H. 270.) v. Casiri Bibl. Esc. p. 353—
360. T. I.

فَهِىَ مَغَالَاتٌ مُشَوَّكَاتٌ غَيْرُ مُسْتَقْصَاةٍ وَلَا ظَاهِرَةٌ
لِلرَّائِيَةِ وَالْإِحْتِجَاجِ ❊

*tractatus desiderium accendentes sine ulteriori diligentia
circa quaestionem neque est dilucidatio probationis et argu-
mentationis.* „ *Abulph.* l. c. p. 330, 331. ex *Abu
Hián Tauhidio.*

24. وَفِي سَنَةِ تِسْعٍ وَثَلَاثِينَ وَثَلَاثِيَةِ تَوَقَّى
مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ طَرْخَانَ أَبُو النَّصْرِ
الْفَارَابِيَّ بِمَدِينَةِ دِمَشْقَ . . وَأَظْهَرَ الْغَوَامِضَ
الْمُنْطَبِقَةَ وَكَشَفَ سِرَّهَا وَقَرَّبَ مُتَنَاوِلَهَا وَجَمَعَ
مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ مِنْهَا بِكُتُبٍ صَحِيحَةٍ
الْعِبَارَةِ طَبَقَةِ الْإِشَارَةِ مُنْهَةِ عَلَيَّ
مَا

24. „Anno 339. obiit Mohammed fil. Mohammed
fil. Tarchana Abu Nasar Alpharabi in urbe Damasci.
Dilucidavit profunda Logices et detexit arcana ejus et
obtulit aptas ejus portiones collegitque, quibus opus ha-
bebat, libris dilucide scriptis quoad significationes et per-
spicuis quoad ideas, commonefacientibus de iis, quae ne-

مَا أَغْفَلَهُ الْكِتَابِيُّ وَغَيْرُهُ مِنْ صِنَاعَةِ
 التَّحْلِيلِ وَأَنْحَاءِ التَّعْلِيمِ فَجَاءَتْ
 كُتُبُهُ النَّطَقِيَّةِ وَالطَّبِيعِيَّةِ وَالْأَلْهِيَّةِ
 وَالسِّيَاسِيَّةِ لِلْعَايَةِ الْكَافِيَةِ وَالنِّهَايَةِ
 الْغَايَةِ وَكَانَ أَبُو نَصْرِ الْغَفَارِيُّ
 مُعَاَصِرًا لِأَبِي بَشَرٍ مَتِي بْنِ يُونُسَ
 إِلَّا أَنَّهُ كَانَ دُونَهُ فِي السِّنِّ وَقَوَّةِ فِي
 الْعِلْمِ ❦

*glexerat Alcendi aliique in arte Analyseos et viis discendi
 (Methodologia) et pervenerunt libri ejus logices et me-
 taphysices et physices ad summum terminum sufficientem
 et metam egregiam. Erat vero Alpharabi coetaneus
 Abu Baschr Mathaei Ibn Yunas, nisi quod fuerit in-
 fra eum in annis, sed supra eum in scientia., Abulph.
 l. c. p. 316. Floruit Ibn Yunas ante a. H. 336. Bag-
 dadi, Christianus. v. Abulph. p. 304.*

25. مُحَمَّدٌ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى
 بْنِ أَلُوْقَا أَلْيُونَزْحَانِيٍّ مِنْ بَلَدِ نَيْسَابُورَ وَتَهُ
 كِتَابُ أَلْمَجَسُطِيِّ وَقَسْرَ كِتَابِ دِيُوقَنْطُوسَ
 فِي أَلْجَبْرِ أَلْمُقَابَلَةِ ❖

25. „Mohammed f. Mohammed f. Jahia (Johannis) f. Alwaka Buzahanaeus e regione Nisabur.; illi liber Almagesticus et interpretatus est librum Diophanti de Algebra (integratione) celebrem., Abulph. l. c. p. 338. Inde Algebram suscepisse Arabes, docet Bibliotheca Philosophorum arabica ap. Castrium in Cat. Biblioth. Esc. T. I. p. 370. Floruit Buzahanaeus circa a. H. 348.

26. أَبُو أَلْحَسَنِ بْنُ أَلْهَيْثَمَ وَكَانَ لَهُ خَطٌّ
 قَاعِدٌ فِي غَايَةِ أَلصَّحَّةِ وَحَكِي عَنْهُ
 أَنَّهُ كَانَ يَنْسُخُ فِي مِدَّةِ سَنَةٍ ثَلَاثَ
 كُتُبٍ

26. „Abul Hasan f. Haithom (circa a. H. 411.). Fuit illi scriptio constans ad summum puritatis. Fertur de ipso, quod exaraverit spatium anni tres libros in me-

كَتُبَ فِي صُنِّ اسْغَالِهِ وَهِيَ
 اَقْلِيدُسُ وَالْمُتَوَسِّطَاتُ وَالْبَجَسْطِي
 فَيُشْكِلُهَا فَاِذَا شَرَعَ فِي نُسْخِهَا
 جَاءَهُ مَنْ يُعْطِيهِ فِيهِمْ مِائَةٌ وَخَمْسِينَ
 دِينَارًا مِصْرِيَّةً وَصَارَ ذَلِكِي كَالرَّسْمِ
 الَّذِي لَا يَحْتَاجُ اِلَيَّ مُوَكَتَسَةً وَلَا
 مُعَاوَدَةً ❊

diis occupationibus suis, sc. Euclidem et tractatus exi-
 mios (s. medios) et Almagestum et figuris eos instruxit.
 Et quando aggrediebatur codices suos (scribere) venie-
 bat ipsi qui daret ipsi pro iis 150. denarios Aegyptiacos
 eratque hoc designatum, quod non opus habebat immi-
 nutione aut promissione. „ Abulphar. l. c. p. 341.

*Exemplum quasi institutionis universae apud
Mohammedanos Arabes, dum literis
florebant.*

27. أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ
بْنِ سِينَا الشَّيْخُ الرَّئِيسُ وَحَكِي عَنْ
نَفْسِهِ ... فَأَحْضَرْتُ مُعَلِّمَ الْقُرْآنِ وَالْأَدَبِ
وَكَمَلْتُ الْعَشْرَ مِنَ الْعُمُرِ وَقَدْ أَتَيْتُ عَلِيَّ
الْقُرْآنِ وَعَلَيَّ كَثِيرٌ مِنَ الْأَدَبِ حَتَّى كَانَ
يَغْضِي مِنِّي الْعَجَبُ وَأَخَذَ إِلَيَّ يُوجِّهُنِي إِلَى
رَجُلٍ كَانَ يَبِيعُ الْبَقْلَ وَيَقُومُ بِحِسَابِ الْهِنْدِ
حَتَّى أَتَعَلَّمُ مِنْهُ ثُمَّ جَاءَ إِلَيَّ بُحَارًا أَبُو
عَبْدٍ

27. „Abu Aliliosain Ibn Abdallah Ibn Sina (Avicenna) doctor principum. (circa a. H. 450.) Narrat de se ipso: adductus fui discens Koranum et institutionem (aliam) et complebam decimum aetatis. Tunc vero veni ad Coranum et ad multum institutionis (reliquae) ita, ut perficeretur de me admiratio. Et cepit pater meus, ut mitteret me ad hominem, qui vendebat olus, tenebatque computum Indicum, ut discerem ab eo.

عَبْدُ اللَّهِ النَّاتِلِيُّ وَكَانَ يَدْعِي الْفِلَسْفَةَ
وَأَنزَلَهُ أَبِي دَارَنَا رَجَاءً تَعَلَّمِي مِنْهُ فَقَرَأْتُ
ظَوَاهِرَ الْمَنْطِقِ عَلَيْهِ وَأَمَّا دَقَائِقُهُ فَلَمْ
يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا خَبْرٌ ثُمَّ أَخَذْتُ أَقْرَأُ الْكِتَابَ
عَلَيَّ نَفْسِي وَأَطْلَعُ الشُّرُوحَ وَكَذَلِكَ كِتَابُ
إِقْلِيدِسَ فَقَرَأْتُ مِنْ أَوَّلِهِ خَمْسَةَ أَشْكَالٍ أَوْ
سِتَّةَ عَلَيْهِ ثُمَّ تَوَلَّيْتُ حَلَّ الْكِتَابِ بِإِسْرِهِ ثُمَّ
أَتَتْنِي إِلَيَّ الْمَجْسُطِيُّ وَفَارَقَنِي النَّاتِلِيُّ ثُمَّ
رَغَبْتُ

Deinde venit Bocharam Abu Abdallah, Nathilensis (al. Nabilensis) qui profitebatur Philosophiam et deduxit eum (hospitem) pater meus in domum nostram, sperando institutionem meam ab illo et legi dilucidationes logicas sub eo, quod vero ad subtilitates illius, non erat apud ipsum earum cognitio. Tunc incepti libros legere ego ipse et perlegi explicationes. Hunc in modum librum Euclidis. Perlegi ab initio ejus quinque problema aut sex cum eo, tunc conversus sum ad solutionem libri in compage sua. Deinde delatus sum ad Almagestum et reliquit me Nathilensis. Tunc avidus fui

رَغِبْتُ فِي عِلْمِ الطِّبِّ وَصَرْتُ أَقْرَأَ الْكُتُبِ
الْمُصَنَّفَةِ فِيهِ وَتَعَهَّدْتُ السَّرِيَّ فَأَتَقَتَّحُ
عَلَيَّ*) أَبْوَابَ الْمَعَالِجَاتِ الْمُغْتَنَبَةِ مِنَ التَّجَرِبَةِ
مَا لَا يُوصَفُ وَأَنَا فِي هَذَا الْوَقْتِ مِنْ أَبْنَاءِ سِتِّ
عَشْرَةِ سَنَةٍ ثُمَّ تَوَقَّعْتُ عَلَيَّ الْقِرَاءَةَ سَنَةً وَنِصْفًا
وَكُلَّمَا كُنْتُ أَتَحَبَّرُ فِي مَسْئَلَةٍ أَوَّلَمْ أَكُنْ
أَظْفَرُ بِالْحَدِّ الْأَوْسَطِ فِي قِبَالِ تَرَدُّدٍ إِلَيَّ
الْجَامِعِ وَصَلَبْتُ وَأَبْتَهَلْتُ إِلَيَّ مُبْدِعِ الْكَلِّ
حَتَّى

*fui scientiae medicae perlegique libros compositos de
illa et frequentavi aegrotos et detexi hac ratione me-
dicinas petitas ab experientia, quae non describi sole-
bant. Ego vero eo tempore eram natus 16. annos.
Tunc multus fui in lectione annum et dimidium. Quo-
ties vero incertus eram in quaestione, vel non eram vi-
ctor in definitione medii - termini in ratiocinio, redii (ite-
rum iterumque) ad templum et precatus sum ac obte-
stat*

*) Legendum potius videtur: أَبْ a rad. أَبَّ

حَتَّى فَتَحَ لِي الْمَغْلَقَ مِنْهُ وَالْمَتَعَسَّرَ وَكُنْتُ
 أَرْجِعُ بِاللَّيْلِ إِلَى دَارِي وَأَضَعُ السَّرَاحَ بَيْنَ يَدَيِ
 وَأَشْتَعِلُ بِالْقِرَاءَةِ وَالْكِتَابَةِ فَيَنْهَا غَلْبَتِي
 النَّوْمُ أَوْ شِعْرَتُ بَضْعٍ عُدْتُ إِلَى شَرْبِ قَدَحٍ
 مِنَ الشَّرَابِ حَيْثَمَا تَعَوَّدَ إِلَيَّ فَوَيْلٌ لِي ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَى
 الْقِرَاءَةِ وَمَتَى أَخَذَنِي أَدْنَى نَوْمٍ أَحْلُمُ بِتِلْكَ
 الْمَسَائِلِ بِأَعْيَانِهَا حَتَّى إِنْ كَثُرَ مِنْهَا أَنْتَحِ
 لِي وَجْهَهَا فِي النَّوْمِ وَلَمْ أُنْزِلْ كَذَلِكَ حَتَّى
 أَحْكُمُ

*status auctorem universi, donec patefaceret mihi occlusum
 in ea re et intricatum. Noctu autem, reversus domum, ap-
 ponebam lucernam mihi occupatusque eram lectione et scri-
 ptione. Et ex ea superiorem si reddebat se somnus aut sentie-
 bam debilitatem, dirigebar ad potionem poculi potione (qua-
 licunque) donec restitueret mihi vires meas. Deinde redibam
 ad lectionem. Dum vero occupabat me paululum somni, som-
 niabam de his quaestionibus intuendo eas, donec profectio
 cultum ex iis aperiretur mihi idque quoad intuitionem eo-
 rum in somno. Neque desii hunc in modum, donec peritus
 essem scientiae Logices et Physices idque exercitatione mea.*

Deinde

أَحْكَمْتُ عِلْمَ النَّطِيقِ وَالطَّبِيعِيِّ وَالرِّيَاضِيِّ ثُمَّ
عُدْتُ إِلَيَّ أَلْعَلِّمُ الْإِلَهِيَّ وَقَرَأْتُ كِتَابًا مَا بَعْدَ
الطَّبِيعَةِ فَمَا كُنْتُ أَفْهَمُ مَا فِيهِ وَالتَّبَسَّ عَلَيَّ
غَرَضٌ وَاضِعٌ أَعَدْتُ قَرَأْتُهُ أَرْبَعِينَ مَرَّةً وَصَارَ لِي
مَحْضُوظًا وَأَنَا مَعَ ذَلِكَ لَا أَفْهَمُهُ وَأَيْسْتُ مِنْ
نَفْسِي وَقُلْتُ هَذَا كِتَابٌ لَا سَبِيلَ إِلَيَّ فَهَيْهَ وَأَنَا
إِذَا يَوْمًا حَضَرْتُ وَقَدْ أَلْعَصَرُ فِي الْوَرَّاقِينَ وَبِيدَ
دَلَالٍ مُجَلَّدٌ يُنَادِي عَلَيَّ فَعَرَضْتُ عَلَيَّ فَرَدَدْتُهُ
رَدًّا

Deinde conversus sum ad scientiam divinam legique li-
brum, qui μετὰ Φυσικὴν (puta: Aristotelis κατ' ἐξο-
χὴν sic dicti) neque intelligebam, quod in eo, obscurum-
que mihi fuit de scopo ponentis (s. docentis) eum et repe-
titi lectionem ejus quadraginta vicibus evasitque mihi me-
moriter servatus, sed ego nihilominus non intelligebam
et desperavi prorsus dixique: hic liber, non est via ad
cognitionem ejus. Sed die quodam eram, forte post me-
ridiem, apud scribarios inque manu proxenetæ codex,
de quo clamabat et exhibuit eum mihi et reddidi ei repul-
sam taediosus, adjungens: non esse utilitatem in scien-

رَدَّ مُتَبَرِّمٌ مُّعْتَقِدٌ أَنَّ لَا فَايِدَةَ فِي هَذَا الْعِلْمِ
 فَقَالَ لِي اِشْتَرِ مِنِّي هَذَا فَإِنَّهُ رَخِيصٌ اِتَّبَعَكَ
 يَثَلَّثَهُ نَهْرَاهِمَ وَصَاحِبَهُ مُحْتَاجٌ إِلَيَّ ثَمَنِهِ فَأَشْتَرِيْتَهُ
 وَإِذَا هُوَ كِتَابٌ لِأَبِي نَصْرِ الْعَمَرَايِيِّ فِي أَغْرَاضِ
 كِتَابٍ مَا بَعْدَ الطَّبِيعَةِ فَرَجَعْتُ إِلَيَّ بَيْتِي
 وَأَسْرَعْتُ قَرَأْتُهُ وَأَنْفُجَحَ عَلَيَّ فِي الْوَقْتِ أَغْرَاضُ
 ذَلِكَ الْكِتَابِ يَسْتَبِي. أَنَّهُ قَدْ صَارَ لِي عَلَيَّ
 ظَهْرُ الثَّقَلَيْنِ وَفَرَحْتُ بِذَلِكَ وَتَصَدَّقْتُ بِشَيْءٍ عَلَيَّ
 الْغُرَّاءُ شُكْرًا لِلَّهِ تَعَالَى فَلَمَّا بَلَغْتُ ثِنَايِ
 عَشْرَةٍ

tia ista. Sed dicebat mihi: eme a me hoc, est enim le-
 ve (pretio). Eme tibi illum tribus Dirhem et dominus
 ejus opus habet pretio ejus, emique eum. Erat vero li-
 ber iste Abu Nasari Pharabaei (de quo supra p. 101.)
 de propositis libri, qui μετὰ Φουρικην et redii domum
 meam et aggressus sum lectionem ejus apertaue mihi
 erant statim proposita ejus libri (Aristotelici) quia omni-
 no jam erat mihi in superficie intellectus, gavisusque
 sum hac re et eleemosynas dedi hac de causa pauperibus
 gra-

عَشْرَةَ سَنَةٍ مِنْ عَمْرِي فَرَعْتُ مِنْ هَذِهِ الْعُلُومِ
كُلَّهَا وَكُنْتُ إِذْ ذَاكَ يَلْعَلِمُ أَحْفَظُ وَلَكِنَّهُ
الْيَوْمَ مَعِيَ أَنْصَحُ وَإِلَّا فَالْعِلْمُ وَاحِدٌ ثُمَّ يَتَجَدَّدُ
لِي بَعْدَهُ شَيْءٌ ۞

Exemplum orationis decimae octavae.

gratitudinem Dei O. M. et abundavi his scientiis omni-
bus. Eram tum quidem quoad scientiam tenacior, sed
hodie penes me constantior, praeterquam quod scientia
una non nova-evafit mihi postea in quoquam.

28. السَّمُولُ بْنُ إِبْهُودَا الشَّغَرِيّ الْأَنْدَلُسِيّ
الْحَكِيمُ الْيَهُودِيّ قَدَّمَ هُوَ وَأَبُوهُ إِلَى الشَّرْقِ...
ثُمَّ أَسْلَمَ وَصَنَّفَ كِتَابًا فِي إِظْهَارِ مَعَايِبِ
الْيَهُودِ وَمَوَاضِعِ الدَّلِيلِ عَلَى تَبْدِيلِهِمُ التَّوْرِيَّةَ ۞

28. „Samuel f. Judae, Occidentalis Hispanus, doctus
Judaeus (obiit Maragae circa a. H. 570.) venit hic et
pater ipfius in Orientem..., Tunc Mohammedanus fa-
ctus composuit librum in declarationem vitiorum Judaeo-
rum locorumque demonstrationis de immutatione ipforum
quoad Pentateuchum. Apulphar. p. 408.

29. نُجْمُ الدِّينِ النَّخَجَوَانِيِّ . . وَكَانَ
 شَدِيدَ الْبَيْلِ إِلَى مَذْهَبِ التَّنَاسُخِ . . أَيْضًا
 وَتَنَاولَ الْأَفْضَلَ الْخَوْجَنِيَّ بِالْإِسْتِنْقَاصِ وَزَيَّفَ
 أَقْوَامَهُ فِي كِتَابِ الْكُشْفِ فِيمَا يَتَعَلَّقُ بِعَكْسِ
 النَّعِيضِ وَالْمَوْضُوعِ الْخَارِجِيِّ وَالْحَقِيقِيِّ
 وَمَنْعَهُ إِنْتَاجَ الصَّغَرِيِّ الْمُمْكِنَةِ فِي الشَّكْلِ
 الْأَوَّلِ وَأَنْعَكَاسَ السَّالِبَةِ الْكُلِّيَّةِ الضَّرُورِيَّةِ
 كَنَفْسِهَا إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ :

29. „Nogmo-ddin Nachgawanaeus. (circa a. H. 630.)
 Multus erat inclinatione ad sectam Metempsychoscor.
 Tunc etiam sumpsit carpendum Aphidalum Chowanagaenum
 detrahare illi volens, et adulterata (s. falsa) censuit dicta
 illius, libro *Alkaschph* (detectio) in eo, quod attinet
 conversionem contrarii (in propositionibus) et subiectum
 alienum et verum, et vetat conclusionem minorum (pro-
 positionum) possibilem in figura prima et conversionem
 negationis universalis necessariae secundum se ipsam, et
 alia ejus modi., Abulphar. p. 521.

30. خَوَاجَا نَصِيرُ الدِّينِ الطُّوسِيّ الْفَيْهِيّ
صَاحِبُ الرَّصْدِ بِمَدِينَةِ مَرَاغَةِ حَكِيمٍ عَظِيمٍ الشَّانِ
فِي جَمِيعِ فُنُونِ الْحِكْمَةِ وَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ فِي الرَّصْدِ
جَمَاعَةٌ مِنَ الْأَعْضَاءِ الْإِنْدِيَسِيِّينَ وَكَانَ تَحْتِ
حُكْمِهِ جَمِيعُ الْأَوْقَافِ فِي جَمِيعِ الْبِلَادِ الَّتِي
تَحْتَ حُكْمِ الْبُغُولِ وَلَهُ تَصَانِيفٌ كَثِيرَةٌ
مَنْطِقِيَّاتٌ وَطَبِيعِيَّاتٌ وَأَلْهِيَّاتٌ وَأَوْقَلِيدَسُ
وَمَجَسْطِيٌّ وَلَهُ كِتَابُ أَخْلَاقِ فَايَرِيٍّ فِي غَايَةِ
مَا يَكُونُ مِنَ الْحَسَنِ جَمَعَ فِيهِ جَمِيعَ نَصُوصِ
أَفَلَاوُونَ

30. „Chowaga Nesiroddin, Tusensis, Philosophus,
socium se praebuit observationum (astron.) in oppido
Maraga. Doctus magnus profectio in omnibus generi-
bus scientiae; et libenter congregavit se ad eum in obser-
vationibus coctus praestantium e Geometris. Erant ve-
ro sub cura ejus omnia pia legata in omnibus terris, quae
sub imperio Mogolorum. Atque ipsi compositio multi-
plex logica, physica, et theologia et Euclidis et Mage-
stica, eique liber morum persicus, extremo studio quid-
quid

أَفْلَاطُونُ وَأَرِسْطُو فِي الْحِكْمَةِ الْعَمَلِيَّةِ
وَكَانَ يَغْوِي أَرَاءَ الْمُتَقَدِّمِينَ وَيُحَصِّلُ شُكُوكَ
الْمُتَأَخِّرِينَ وَالْمُؤَخِّذَاتِ الَّتِي قَدْ أُورِدُوا فِي
مَصَنَّفَاتِهِمْ ❖

quid esset optimum collegit in eo, omnia probabilia Platonis et Aristotelis in sapientia practica. Colligebat vero placita superiorum et solvebat perplexitates posteriorum et inventa, quae exhibuerunt in libris suis., Abulph. Dyn. X. de Mogolis. p. 548. 549. Obiit Nasiroddin circa a. H. 670.

EMENDANDA,

quae priusquam lectores libello utuntur,
corrigi velim.

P. 3. lin. penult. 73. pro 83. p. 4. notan) ante:
et exciderunt literae: تَذْط *p. 7. lin. 3. post: illas,*
dele غ *ib. lin. 8. post: et pone, pro* ط
p. 8. lin. 16. 17. Weslae figura in locum figurae της
Medda transponatur et vice versa Meddae figura in
locum Weslae. p. 12. lin. 8. تحخخ pro تحخخ
lin. 15. ص pro alterutro ض p. 14. lin. 4. مَرْمِي
lin. 16. خَافِي pro خَافِي p. 15. lin. 15. post vocem:
quiescens, excidit: „in trilateris, in plurilateris ي
diphthongescens., p. 20. notae addas velim: „non ef-
se in usu in lingua Arabica nomen formae Phool praeter
Dojol, notat Ibn Cotaibah in Monumentis vetustiss.
Hist. Arab. ed. a Cel. Eichhorn. p. 74. n. 65., p. 28.
ن finale Dualium Cessandum est. lin. 16. قَتَلَتَانِ
p. 29. lin. 9. قَتَلَاتٍ pro قَتَلَاتٍ lin. 21. dele: أن et.
p. 32. lin. 15. يَسْلُونَ p. 33. lin. 4. نَعْبِي lin. 9.
post: infert, adde: sine nummatione. lin. 16. pro: in
regimine positus, melius: tertium Casum regentibus.
In Schemate Praeteriti Activi lin. 5. قَتَلْتَا lin. 12.
رَضِبْنَا omnisque illa linea, quae verbum رَضِيَ fuit,
in

in singulari et plurali statim post *عز* inferenda fuisset,
ad verba Lam Waw pertinentens. *lin. 16. قُلْنَا* In *Schemate*
Praet. pass. lin. 13. pro: Infinitivi, leg. Imperativi.
In *Schemate Fut. act. Plur.* tertia persona foem. in
Singulari a *ت* in *Plurali vero.* a *ي* incipere debebat,
id quod in pluribus exemplaribus jam emendatum de-
prehendetur. *p. 41. c.* In *Schemate Imperativi* *sub* *ا*
ponendum fuisset. Est enim forma Imperativi vel
يَرْمِي *p. 40. l. 10. نَرْمِي* *ib. lin. 14. اَقْتِل* vel *اَقْتُل* vel *اَقْتُلْ*
pro *يَرْمِي* *l. 17. quod pro: quid.* *p. 46. l. 3. اَعِيْم*
p. 47. lin. 11. Futurum est *اَسْتَعَالَ* *p. 57. lin. 10.*
مُسْلِي *lin. 17. قَتَاهُ* *p. 59. lin. 8. غَيْرُ* *p. 75. lin. 4.*
حِفْطُ *ibid. lin. 13. يَتَعَلَّحُونَ* fine Thefeldid.
اَقْتَتِي *p. 76. lin. 7. ث* per *البائر* *p. 33. lin. 14.*
وَاَخْتَلِطِ الْاَنَامُ *ib. l. 15. مِنَ الشَّعْرِ* et mox:
وَكَاَتَبَ الْاَبْهَوُونَ *p. 79. l. 12. يَغْرِطُ* *p. 77. l. 13. وَكَادَتِ الْعَرَبِيَّةُ*
يَعْرِفُ الْكِتَابَةَ *lin. 4. تَغْرَأُ* et mox *تَكْتُبُ* *p. 80. l. 3.*
nonnunquam Medda pro Wesla male posita est.
وَالْقَرْبِ *p. 84. lin. 4. الِابِي* *pro* *الْاَبِي* *p. 82. lin. 8.*
اَيُّضًا *p. 92. l. 3. فِي* *p. 88. l. 8. فَاَمِنُوا* *p. 85. l. 6. وَالْاَنْدُسِيَّةُ* *l. 7.*

TYPIS GOEPFERDTII.